

27. PORRO HOMINES MIRATI SUNT, DICENTES: QUA-
LIS EST ISTE, QUI A VENTI ET MARE OBEДИENT EI? —
«Homines» non discipuli, sed nautæ et ceteri qui
erant in navi, ait Interlinearis, navibusque eam
comitantibus. Nam, ut ait Origenes, nunquam
sine honore nominantur discipuli. Addit S. Hiero-
nymus: «Si quis contendat significari discipulos,
dicendum appellari homines, quia nondum
noverant potentiam Salvatoris.» Pro qualis, Græce
est *καταλα*, quæ vox est non simpliciter interro-
gantis, sed cum emphasi admirantis, *g. d.* Quis,
qualis, cujus est iste? Non videtur similis aliis
hominibus, sed alterius esse generis; non vide-
tur e terra natus, sed e celo lapsus, quia et
caeli eorumque venti obediunt ei, quasi hero et
domino suo. Unde Græce est: «Quia etiam venti
et mare obtemperant ei.» Quis ergo, qualis et
quantus est hic novus in Palæstina Æolus, ven-
torum Deus et Imperator? Ita ipsi, necdum
scientes Christum verum merumque esse Deum.

Topologie: S. Augustinus, *homil.* 3 jam
citata: «Magis, inquit, imitare ventos et mare;
obtempera creatori sub jussione Christi: mare
audit, et tu surdus es? mare audit et ventus ces-
sat, et tu sufflas? Quid? dico, facio, figo: quid
est aliud, nisi sufflare et sub verbo Christi nolle
cessare? Non vos vincat fluctus in perturbatione
cordis vestri.»

28. ET CUM VENISSET TRANS FRENUM IN REGIONE
GERASENORUM (1), OCCURRERUNT EI DUO DEMONIA HA-
BENTES. — «Duo;» Marcus, v. 2, et Lucas, viii, 27,
unum tantum recensent, quia scilicet unus ille
nobilior et famosior erat, ut vult S. Augustinus,
lib. II *De Consensu Evangel.*, cap. xxv, et quia ille tru-
culentior erat; obsidebatur enim a legione demo-
num, ut habet Lucas. Ita S. Chrysostomus, Theo-
phy lactus, Euthymius et alii.

Reliqua de his demoniacis a Christo curatis,
incontinenti enarrat Lucas, viii, 27 usque ad
40, quare ibi commodius et plenius illa expli-
cabo.

29. VENISTI HUC ANTE TEMPUS TORQUERE NOS. —

(1) C. Tischendorf, in sua Novi Testamenti edit. græca,
Par. 1842, plurimum codicum auctoritatem secutus,
legit Γαδαρῶν, Gadarenorum, ut etiam habet Marc. v. 1,
et Luc. viii, 26, 37, quamquam hic quoque datur varietas
lectionis. Alii legunt Γερουσιῶν, alii vero Γερουσιῶν. De
Gerasenis vix potest esse sermo, cum Gerasi fuerit urbs
in finibus meridionalibus Perææ (*Jos., Bell. Jud.* 1, 4,
ii, 2), vel in Arabia sita (*Orig., Orig., tom. IV, 140*).
Kuinoel censet legendum hinc loco Γερουσιῶν, uti etiam
Luc. viii, 26; sed M. c. v. 1 et Luc. viii, 37, Γαδαρῶν,
cum ex codicum pl. oratione multarumque versionum
antiquarum lectio sit, et cetera ut non tam urbs Gad-
ara, ubi locus vel mare præcipitio adiacens non erat,
inquit Origenes, quam potius regio, ager Gadarenorum
ibi significatur. Ostendere nimirum voluit Lucas, vers. 37,
omnes gentiles illam regionem incolentes optasse ut Jesus
et finibus ipsorum excederet. Res enim hoc loco exposita
in confiniis Gadarenorum et Gergesenorum evenit, et
gregis porcorum domini non tantum Gergeseni erant,
ut Wetstenius arbitratur, sed et Gadareni.

hinc aliqui putarunt demones necdum recepisse
ultimum demeritorum suorum supplicium, nec
ante diem iudicii esse dammandos, ut in gehenna
torqueantur: ita videtur hic sentire S. Hilarius,
Canon. 8, dicens: «Proclamabat, ait, cur sedem
invidet, cur ante tempus iudicii infestet?» Ead-
em sententia a nonnullis tribuitur S. Ireneo,
Justinio, Lactantio, Eusebio et Nicephoro; sed nil
tale apud eos reperi, nec Hilarii verba id signifi-
cant, sed tantum idipsum quod verba Matthæi.

Certum est ex Scriptura et Patribus demones
ab initio mundi, mox ut peccarunt, fuisse damna-
tos igneque gehennæ cruciatis, quo igne cru-
ciantur etiam absentes, dum inferno egressi in
hoc aere versantur, per Dei omnipotentiam.
Ignis enim gehennæ, quia est instrumentum su-
pernaturale Dei omnipotentis, hinc Deo volente
in distantissima agere potest.

Quod ergo aiunt Christo: «Venisti ante tempus
torquere nos,» non antiquam, perpetuam et ir-
revocabilem ignis gehennæ torsionem, sed novum
quod a Christo timebant tormentum, de-
precantur. Novum hoc erat expulsio a corpore
hominis, quod possidebant, ut docet S. Chryso-
stomus, *homil.* 26, ac domini in tentandis
vexandisque hominibus dimittit; item relegatio
ad carcerem gehennæ. Demones enim
gaudent, dum permittuntur in hoc aere versari,
tunc quia aliquid in eo libertatis habent ad va-
gandum per varias provincias, ac concitantium
tempestates, sterilitatem, morbos, pestes, etc.;
tunc quia in eo facultatem habent homines ten-
tandi et affligendi. Quare tormentum eis est re-
legari in infernum: hæc enim est eorum quasi
incarceratio (arctissimus enim et molestissimus
carcer est infernus) et summa coarctatio, ad
quam damnabuntur in perpetuum a Christo in
die iudicii, in quo fiet publica eorum reprobatio
et damnatio, quæ erit summa eorum pena et
confusio coram omnibus Angelis et Beatis. Vi-
dentur ergo hi demones timere ne diem iudicii,
quem ipsi remotum putabant, Christus anticipet,
ac velut iudex in eo illos ad tartara illico condem-
net, aut certe seorsim eo ipsos ableget. Ita Maldo-
natus, Toletus et Suarez, lib. VIII *De Angelis*, cap. II,
num. 13. Unde Glossa hic: «Torquentur demones,
inquit, dum de corporibus ejiciuntur, in quorum
tortura delectabantur.» Addit S. Hieronymus:
«Præsentia Salvatoris tormenta sunt demonum.»
Et S. Chrysostomus: «Ab experientia, inquit, cla-
mant; flagellabantur enim invisibiliter, intoler-
abilia patientes ex præsentia Christi (1).»

(1) Versu 30, pro non longo, ut legit Vulgata, græce
habet *μακρὰν, prociat*; sed notandum est Hebræos
רוח, cui *μακρὰν* respondet, usurpare solere de quovis
intervallo, etiam breviori. Ita *μακρὰν* legitur quoque in
vers. Alex.; *Exod.* xxxiii, 7, etc., et lat. *prociat*, *Virg.*
Aen. vi, 10, etc., hic autem aliquam tantum distantiam
hac voce notari apparet ex Marco et Luca, qui *βαλόντες*
εἰσι, ibi.

CAPUT NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus primo paralyticum sanat, tum in anima, tum in corpore. Secundo, vers. 9, vocat Mattheum.
Scribis obmurmurantibus, quod cum Publicanis ageret, respondet se quasi medicum animarum missum
esse ad curandos peccatores. Tertio, vers. 14, discipulis Joannis Baptistæ crebro jejunantibus dat
causam, cur sui discipuli necdum jejunent. Quarto, vers. 18, sanat hæmorrhœissam, et a morte suscitât
filiam Jaira. Quinto, vers. 27, illuminat duos cæcos, et, vers. 32, multo loquelam restituit, omnesque
infirmos sanat, ac videns multam populi messam, multos in eam optat mitti operarios.

1. Et ascendens in naviculam, transfretavit et venit in civitatem suam. 2. Et ecce offer-
rebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico:
Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. 3. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se:
Hic blasphemat. 4. Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala
in cordibus vestris? 5. Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere:
Surge, et ambula? 6. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi
peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. 7. Et
surrexit, et abiit in domum suam. 8. Videntes autem turbæ, timuerunt et glorificaverunt
Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. 9. Et, cum transiret inde Jesus, vidit homi-
nem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus
est eum. 10. Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores veni-
entes, discumbebant cum Jesu et discipulis ejus. 11. Et videntes Pharisei, dicebant disci-
pulis ejus: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat Magister: vester? 12. At
Jesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. 13. Euntes au-
tem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos,
sed peccatores. 14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: Quare nos et
Pharisæi jejunamus frequenter; discipuli autem tui non jejunant? 15. Et ait illis Jesus:
Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies
cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. 16. Nemo autem immittit commissuram
panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus a vestimento, et pejor
scissura fit. 17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres; alioquin rumpuntur utres,
et vinum effunditur, et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, etambo
conservantur. 18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit et adorabat eum,
dicens: Domine, filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam,
et vivet. 19. Et surgens Jesus, sequebatur eum, et discipuli ejus. 20. Et ecce mulier, quæ
sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti
ejus. 21. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. 22. At
Jesus conversus, et videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te salvam fecit. 23. Et salva
facta est mulier ex illa hora. 24. Et cum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibi-
cines et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite; non est enim mortua puella, sed dormit.
Et deridebant eum. 25. Et cum ejecta esset turba, intravit; et tenuit manum ejus. Et
surrexit puella. 26. Et exiit fama hæc in universam terram illam. 27. Et transeunte inde
Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes et dicentes: Misere nostri, fili David. 28. Cum
autem venisset ad domum, accesserunt ad eum cæci. Et dicit eis Jesus: Creditis quia
hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine. 29. Tunc tetigit oculos eorum, di-

eens : Secundum fidem vestram fiat vobis. 30. Et aperti sunt oculi eorum; et comminatus est illis Jesus, dicens : Videte ne quis sciat. 31. Illi autem exuentes, diffamaverunt eum in tota terra illa. 32. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum demonium habentem. 33. Et ejecto demonio, locutus est mutus, et miratae sunt turbae, dicentes : Nunquam apparuit sic in Israel. 34. Pharisei autem dicebant : In principio demoniorum eiecit daemones. 35. Et circuibat Jesus omnes civitates et castella, docens in synagogis eorum, et praedicans Evangelium regni, et curans omnem languorem et infirmitatem. 36. Videns autem turbas, misertus est eis : quia erant vexati, et jacentes sicut oves non habentes pastorem. 37. Tunc dicit discipulis suis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. 38. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

1. Et ASCENDENS IN NAVICULAM (Graeco *κατα*, id est navem), TRANSBRETAUIT (navigando rediit in citerius maris Galilaeae litus, ex quo venerat, ut patet vii, 18.) ET VENIT IN CIVITATEM SUAM. — Sordidus intelligit Bethleem, in qua natus erat Christus. S. Hieronymus vero accipit Nazareth; in hac enim fuit educatus. Melius S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Jansenius, Maldonatus et alii passim, accipiunt Capharnaum, in qua frequentius versatus est Christus : nam, cap. iv, 13, ibi, relicta Nazareth, Christum habitasse dixit Mattheus, et miraculum paralytici sanati, quod sequitur, in Capharnaum contigisse docet Marcus, ii, 3 : sicut enim Christus non habitavit Bethleem suam natalitae, Nazareth educatione, Aegyptum sua fuga, Jerusalem sua passione, sic Capharnaum decoravit sua habitatione, praedicatione et miraculorum operatione.

2. ET ECCE OFFEREBANT EI PARALYTICUM JACENTEM IN LECTO. — Paralysis enim ita nervos (qui motus sunt instrumenta) corporis dissolvit, ut homo impotens fiat ad ambulandum, imo ad se movendum, fiatque quasi animatum cadaver, non nisi ad penam suam vivens, haecque fere immediate, et in lecto quod in vivo sepulchro recedendum. Marcus, ii, 3, paralyticum portatum dicit a quatuor portitoribus : a quibus disce non tantum tuam, sed et proximorum curare salutem, idque impense; tum quia claritas id exigit, tum quia saepe Deus flagellat bonos cum malis, ut quod boni malorum peccata corripere, impedire et emendare negligant, uti docet S. Augustinus, lib. I De Civitate, cap. ix.

ET VIDENS JESUS FIDEM ILLORUM, DIXIT PARALYTICO: CONFIDE, FILI, REMITTENTUR TIBI PECCATA TUA. — « Illorum » scilicet qui Christo offerebant paralyticum : hi enim cum quae turba non possent paralyticum inferre in domum ad Christum, portarunt eum in lectum (lecta enim domorum in Palestina non sunt acuminata, ut in Germania sed plana et longe planiora quam sint in Italia), mox lectum aperuerunt, imo sublatis tegulis fregerunt et perforaverunt; nam Marcus, ii, 4, ait : « Nudaverunt lectum, indeque aegrotum ex alto per fascias et funes ante Christum demiserunt, tum omnia argunt magnam eorum fidem, spem et

devotionem erga Christum. Illorum ergo, id est offerentium, ait S. Ambrosius, Haymo et Hieronymus. Addit S. Chrysostomus, Theophylactus et Euthymius, etiam ipsius paralytici : nam ex hac fide ad Christum portari et per lectum demitti ante ipsum voluit; nec audisset a Christo : « Remittuntur tibi peccata tua, » nisi fidem habuisset. Porro, fides haec est miraculorum, quae includit certam fiduciam futuri miraculi et sanitatis a Christo consequendae. Vide Canonem 38. Moraliter : disce hic, quod mensura orationis est fides et spes : quod enim speras a Christo, hoc impetrabis; quo enim magis dilatas sinum animae per spem, eo illam capaciores et digniores efficit ut Deus illam donis suis impleat, juxta illud : « Dilata os tuum, et implebo illud. » Psal. LXXX. II. Et : « Os meum aperui, et atraxi spiritum. » Psal. CXVIII, 131. Haec de causa dixit illi Christus :

CONFIDE, FILI. — Syrus, *bono sis animo*, scilicet confide te a me miraculose sanandum, idque prius in anima a peccatis, deinde consequenter in corpore a paralysis; nam ob peccata morbo hoc te Deus afflixit. Ita S. Hieronymus, Theophylactus, Euthymius. Nota : paralyticus hic jam habebat fidem et spem in Christum, ut paulo ante ostendi; sed Christus jubet ut illam corroboraret et adaugeat. Porro, Christus hac voce externa : « Confide, fili, » et magis interno gratiae suae afflatu instinctaque, paralyticum excitavit ad actum magis fidei, spei, doloris de peccatis commissis, ac firmi propositi de nova sanctaque vita capessenda, item amoris Dei super omnia, ut sic capax fieret remissionis peccatorum, ad eamque se disponeret : has enim dispositiones alibi requirit Scriptura; Christus tamen hic et alibi solam fidem nominat et requirit, ac fidei tribuit sanitatem, praesertim corporis, quia fides prima est radix et origo spei, timoris, doloris et amoris Dei; ac fides in Christum maxime tunc erat inculcanda. Vide Canon. II. Nihil ergo hic habent haeretici, quo probent solam fidem proprie justificare; maxime quia hic agitur de fide miraculorum et sanitatis, quam etiam ipsi a fide justificante distinguunt. Adde Christum tamen vel magis loqui de fide offerentium, quae dixit

Fides, non tantum
Mentem
etiam
et
corpus.

justificare non poterat, quam ipsius aegri et paralytici.

FILI. — Nam vere Filius Dei est, cui dimittuntur peccata, ait Haymo. Nota hic Christi benignitatem, qua dulcissimis verbis paralyticum compellat, dicens : « Fili. » Unde S. Hieronymus exclamavit : « O mira humilitas despectum et debilem, totis membrorum compagibus dissolutum filium vocat, quem sacerdotes non dignabantur attingere. »

REMITTENTUR TIBI PECCATA TUA. — « Tibi, » ita per meam inspirationem jam contrito, et ad remissionem justificationemque disposito, ut dixi. Graece *ἀφίενται*, id est remissa sunt, id est remittuntur. Est Hebraea enallage temporis. Similis est Lucae vii, 47.

Notat S. Chrysostomus Christum prius remissionem peccata paralytici, deinde eum sanasse, ut occasione calumniae Phariseorum, quam ex hoc suo dicto factoque securitatem providebat, divinitatem suam eis probaret, idque triplici miraculo quasi invincibili argumento, scilicet : primo, emittendo et propalando arcanas eorum cogitationes et murmura contra Christum, dicentium intra se : « Ille blasphemavit; » secundo, sanando paralyticum; tertio, hoc miraculum sanitatis patrandum ad eundem finem, scilicet ut per illud se habere potestatem remittendi peccata probaret et demonstraret.

Ad litteram tamen magis vicina et genuina causa erat, ut ostenderet paralyses caeterosque morbos saepe non tam a causis naturalibus, quam a peccatis oriri; prius ergo peccata dimittit, deinde sanat paralyticum, quia prius auferenda est causa, ut ea sublata tollatur effectus, puta paralysis et morbus, q. d. Recto nature ordine volo prius tollere causam paralysis, scilicet peccata, deinde ipsam paralysim curare : « Ut demonstraret propter peccata praeterita percussum esse infirmitate corporali, » ait Haymo; et Theophylactus : « Declarans, ait, quod paralysis ex peccatis esset. » Sic et S. Hieronymus, Euthymius et alii.

Hinc jure canonico sancitum est, ut medici prius anime quam corporis aegroti salutem procurarent, ut patet cap. *Cum infirm.* de Penit. et Remiss., idque Romae striete servatur, ubi medici post tertium agritudinis, praesertim periculose, diem, infirmo adesse nequeunt, nisi si illico sacramentali confessione animam a peccatis expiet. Nam, ut ait S. Basilus, Reg. iv inter fusius disputatas : « Saepe morbi velut quedam peccatorum flagella sunt, quibus nil aliud agitur, nisi ut vitam nostram id melius commutemus. » Vide dicta Ecclesiastici, xxxviii, 1 et seq.

Rursus ex hoc loco colligunt interpretes eos qui corporaliter a Christo sanati sunt communiter, etiam spiritualiter ab eo fuisse sanatos et justificatos, id enim contigit huic paralytico : tum quia hoc decebat liberalitatem Christi, ut non dimittatam, sed integram perfectamque daret salu-

Medici prius curant salutem animae, deinde corporis.

Sanati a Christo etiam justificati fuerunt.

tem : « Dei enim perfecta sunt opera, » Deut. XXXII, tum quia salus corporis refertur ad salutem animae; tum quia salus corporis saepe pendet ex salute animae; tum denique quia Christus maxime ad spirituales salutem conferendam in mundum et carcerem venerat. Hoc est quod ait Christus, Joan. vii, 23, de alio paralytico a se sanato : « Totum hominem sanavi feci in sabbato. » Id ipsum discrete docet S. Thomas, III p., Q. MLIV, art. iii, ad 3; Maldonatus, Hieronymus et alii.

3. ET ECCE QUIDAM DE TURBIS DIXERUNT INTRA SE (Syrus, *in anima sua*, id est in mente sua) : HIC BLASPHEMAT. — quia Deo propriam potestatem condonandi peccata admittit, eamque sibi arrogat; quae sane gravis est in Deum contumelia, ideoque blasphemasia. Ita ipsi putabant enim Christum non esse Deum, sed merum hominem; hic enim fuit perpetuus et obstinatus error error, qui eos adegit ad continuam Christi persecutionem, usque ad eordem et crucem. Unde Marcus, ii, 7, addit eos dixisse : « Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? » Peccatum enim est offensam in Deum commissa, ac divinae majestatis violatio; haec autem nemo nisi Deus ipse condonare potest.

4. ET CUM VIDISSET JESUS COGITATIONES EORUM, DIXIT : UT QUID COGITATIS MALA IN CORDIBUS VESTRIS? — Marcus addit, ii, 8, Jesum id « spirito suo » cognovisse et vidisse, q. d. Jesus arcanas Scribarum blasphemias cognovit et vidit non alio revelante, uti cognoverunt Prophetae, sed per se et spiritum suum omnia pervadentem et penetrantem : ex quo recto Patres contra Arianos probant Christi divinitatem, eo quod Christus sit cardinotus, id est cordium inspector, quod soli Deo est proprium. Ita S. Hieronymus, qui et addit : « Et quodammodo laeans, loquitur : Eadem potentiae et majestatis quae cogitationes vestras intueor, possum et hominibus peccata dimittere. » Sic et S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius et alii. Unde Chrysologus, serm. 50 : « Capite, ait, Christi divinitatis insignia, aspice eum ad cogitationum tuarum latebras pervenisse. »

Dices : Scribae excipere potuissent, ac dicere : Tu, o Jesu, arcanas cogitationes nostras cognovisti quidem et revelas, ac non tuo spiritu (nullo enim argumento id nobis probas); sed alieno, puta Dei : ergo Propheta quidem es, sed non idcirco es Deus, ut respicias peccata; aut ea remittis, non tua, sed oei virtute. Respondet : S. Scribae agnoscebant Jesum esse Prophetam, uti que credere debebant eum non mentiri, sed verum dicere, cum diceret se ex seipso habere non testatum remittendi peccata, ideoque esse Deum. Rursus in veteri Testamento nulli Prophetas data est potestas remittendi peccata, sed soli Messias id per Prophetas promissum fuit; ergo ex hoc debebant agnoscere Jesum esse Messiam, ac consequenter esse Deum, ut patet ex aliis Scripturae locis, maxime accedente miraculo sanationis

paralytici, ceterisque, quæ Christus multa et magna patrabat hoc fine, ut probaret se esse Deum.

Denique quia Christus solo jussu et propria auctoritate uti sanavit paralyticum, sic et ei peccata dimisit, adeoque in omnibus aliis miraculis ita se gessit, et ad hoc omnia sua direxit, ut probaret et persuaderet se esse Messiam, id est Dei Filium in carne assumptum, et mundi Salvatorem, ac peccatorum redemptorem a Mose et Prophetis promissum. E contrario Prophete et Sancti, cum patrarent miracula, vel remittant peccata, vel arcanam vel futura revelant, id facere se Deo revelante, vel invocato palam protestantur, vel certe sat superque subdificant.

5. QUID EST FACILIUS DICERE: DEMITTUNTUR TIBI PECCATA TUA, AN DICERE: SURGE, ET AMBULA? — «Dicere» est jubere, et jubendo efficaciter efficere. Est metalepsis.

Querens, utrum horum duorum absolute sit difficilius?

Dico primo: per se difficilius est remittere peccata, quam sanare paralyticum, imo quam creare cælum et terram. Ratio a priori est: Prima, quia peccatum et peccator, utpote hostis Dei, longe magis distat a Deo, quam paralysis et paralyticus, imo quam omnes res create, utpote in se bonæ, imo quam ipsum nihil ex quo create sunt; nihil enim negative duntaxat et privative opponitur enti et Deo; peccatum vero ex diametro adversatur et contrarie repugnat Deo: nulla enim contraria magis sibi adversantur, quam summa bonitas et summa malitia, hoc est Deus et peccatum. Secunda, quia remissio peccatorum est altioris ordinis, quam sit natura omnesque res naturales: spectat enim ad ordinem supernaturalem gratiæ, illamque secum adducit. Gratiæ autem est summa participatio divinitatis; per gratiam enim fumus «divinæ consortes nature», II Petri, 1, 4. Ita discrete docent S. Augustinus, tract. 72 in Joannem, et S. Chrysostomus hic, ac S. Thomas, II, II part., Quæst. CXIII, art. ix.

Dico secundo: Christus tamen o contrario videtur hic proponere remissionem peccatorum ut faciliorem quam sit paralytici sanatio, quasi hoc sit difficilius illo: tum quia difficilius erat respectu Judæorum; hominibus enim res naturales et corporales magis quam spirituales et occultas capientibus ita videtur; tum quia minus periculosum est illud, quam sit hoc; nam qui dicit: «Remitto tibi peccata,» mendacii argui non potest, sive ea revera remittat, sive non, quia nec peccatum, nec peccati remissio oculis videri potest; qui autem dicit paralytico: «Surge, et ambula,» se et famam suam evidenti falsitatis periculo exponit: reipsa enim, si paralyticus non surgat, falsitatis, imposturæ et mendacii ab omnibus arguetur et convincetur. Sic dicimus: Facilius est scribere res Tartaricas, quam Italicas, quia hic a multis, illo a nemine falsitatis argui potest.

Undesignanter Christus non ait: «Quid est facilius,» remittere peccata, an sanare paralyticum, sed «dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, et ambula?» Nota est dicere; facilius enim et minus periculosum est dicere: Remittuntur tibi peccata, quam dicere: Surge, et ambula, ob rationem quam adduxi.

Denique sanatio paralytici est opus physicum, et physice difficultius quam sit remissio peccatorum, quæ per se tantum est ens morale, sicut et peccatum, sive culpa et offensa, tantum est ens morale.

Addit Jansenius, respectu Dei, utrumque æque esse facile et divinum; utrumque enim est miraculosum, ideoque infinitam Dei virtutem et omnipotentiam requirit.

Porro, licet minus in se sit opus sanatio paralytici quam remissio peccati, tamen valide ex illo probat hoc, scilicet ex sanatione probat se habere potestatem remittendi peccata, quia vel unum miraculum, quale est subita sanatio paralytici, certum est argumentum veritatis, si ad illam probandam edatur et fiat, ut dixi cap. vii, 22.

6. UT AUTEM SCIATIS, QUIA FILIUS Hominis HABET POTESTATEM (SYRUS, dominicum) IN TERRA DIMITTENDI PECCATA (TUNC AIT PARALYTICO): SURGE, TOLLE LECTUM TUUM, ET VADE IN DOMUM TUAM. — Nota est Filius hominis; Christus enim remisit peccata, non tantum qua Deus per suam omnipotentiam, sed etiam qua homo auctoritative et merito; quia enim ejus humanitas hypostatice conjuncta erat divinitati, et subsistebat in persona divina Filii Dei, ideoque mereri et satisfacere potuit ex æquo pro peccatis totius mundi; qua de causa hæc primaria post Deum auctoritas et potestas excellentiæ remittendi peccata illi data est, quam etiam aliis, puta sacerdotibus a se institutis, seu ministris suis communicare posset, eatenus scilicet, ut queant remittere peccata: unde D. Thomas, III part., Quæst. LXIV, art. iii: «Potestas excellentiæ Christi, inquit, in quatuor consistit: primo, quod meritum et virtus passionis ejus operetur in Sacramentis; secundo, quod in ejus nomine Sacramenta sanctificentur; tertio, quod ipse, qui dedit virtutem Sacramentis, potuit illa instituire; quarto, quod effectum Sacramentorum (puta remissionem peccatorum et gratiam) possit conferre sine Sacramento.» Hæc potestas soli Christo, qua homo est, propria est, ideoque nulli sacerdoti vel Pontifici, imo nec sancto Petro communicata fuit.

TUNC AIT PARALYTICO. — Hæc verba sunt Evangelistæ, volentis simul rem gestam et verba Christi intexere. Unde a Syro et nonnullis Latinis parenthesis includuntur. Significant autem Christum a Scribis obmurmurantibus ad paralyticum sanandum sermonem animumque converterisse.

TUNC, TOLLE LECTUM TUUM, ET VADE IN DOMUM TUAM. — «Surge,» excussa paralyti sanus et vege-

tus, utque id probes, et Scribis totique populo declares: «Tolle lectum tuum,» ut jam curatus portes eum, qui te paralyticum paulo ante portavit, juxta illud Sedulii hoc loco:

Mercelem ipse suavi grata mercede revertit.

Grabatus Pro «lectum» Marcus, II, 8, habet «grabatum.» Grabatus, ait Sponcius, est exiguus lectus in quo meridari solemus, dictus quasi carceratus, quod in eo capiti recumbamus: xaxiv enim caput, xaxiv pervium, Græci appellant. Unde Martialis:

Hæc tripes grabatus, et tripes mensa.

7. ET SURREXIT, ET ABIT IN DOMUM SUAM. — «Surrexit» subito; dictum enim Christi fuit factum. «Et abii,» sublati sunt numeros lecto, uti jussisset Christus, idque in signum perfectæ sanitatis a Christo recuperate.

Hoc Christi exemplum et miraculum imitatus est S. Simeon Stylites, uti habet ejus Vita, quam ex Theodoro recenset Surius tom. I. Cum, inquit, quidam Saracenorum tribunus obulisset ei quemdam e suis paralyticum, rogans ut eum sanaret: «Vir sanctus, cum illum in medium afferri jussisset, imperat, ut majorum suorum impietatem detestetur. Cum his dictis obtemperasset, rogatus an Patri, et unigenito Filio, ac Spiritui Sancto crederet? ait se credere: Si credis, inquit, surge. Qui cum surrexisset, jussit ut tribunalum illum, virum sane maxime corpulentum, subiatum humeris, usque ad tentorium ferret: qui subiens onus, confestim abstulit, quo jussus erat. Quo sane miraculo spectatores stupefacti, Deum laudabant. Hoc autem jussisset illi Domini exemplo, qui paralytico, ut grabatum tolleret, imperaverat.» Simili modo S. Bernardus, rogante Rege Francie, paralyticum cruce signans curavit, jussitque ut grabatum suum tolleret.

Topologie: S. Gregorius, homil. 12 in Ezechielum: «Per lectum sive grabatum, inquit, in quo carnis est requies, ipsa caro signatur; per domum vero, conscientia figuratur. Tolle ergo grabatum tuum, id est porta lectum, in quo portatus es; quia necesse est ut sanatus quisque portet continentiam carnis, in qua prius jacebat egrotus. Quid est ergo dicere: Tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam, nisi porta tentationes carnis, in quibus hactenus jactuisti, ac revertere ad conscientiam tuam, ut videas quæ fecisti?» Justo enim Dei judicio fit, ut peccator, qui prius tentationi consentit libens, postea penitens eandem sentiat invitus. Penitentia enim tollit quidem peccatum, at non habitus et pravas inclinationes ad peccatum, quos ipse mala consuetudine sponte contraxit et induit. Hinc S. Maria Ægyptiaca post conversionem per 17 annos sensit acres luxuriæ stimulos, quia per totidem annos turpiter in eadem vixerat, uti habet ejus Vita, auctore Zozimo.

8. VIDENTES AUTEM TURBÆ, TIMUERUNT ET GLORI-

FICAVERTUNT DEUM, QUI DEDIT POTESTATEM TALIBUS HOMINIBUS. — Pro timuerunt Græce est *thimēsas*, id est admirata sunt; admirationis autem effectus est timor, sive reverentia: unde Lucas, v, 26, «apprehendit,» inquit, omnes *thimēsas*, id est *extasias*, puta sacer quidam timor et pavor ex stupore tanti miraculi manans et in Dei glorificationem irrumpens. Unde Marcus addit eos dixisse: «Quia nunquam sic vidimus.» Lucas: «Quia vidimus mirabilia hodie.» Erat enim paralyticus per totum corpus. Nam Marcus addit quod portabatur a quatuor, quia erat universalis paralysis serpens per totius corporis membra. Paralyticus iste alius est ab illo cujus meminit Joannes, v, 2, sanato ad probaticam piscinam, quia ille in Jerusalem sanatus est, hic in Capharnaum; ille hominem non habebat, hic portabatur a quatuor; ille non credebatur ut iste, qui dictum est: Confide, fili.»

Topologie: paralysis est quodvis anime vitium, sed præsertim carnis voluptas, ex eaque nasens acria, quæ ita animam prosterit, ut impotens sit se erigere ad virtutem, ad cælum, ad Deum: quare anima hoc morbo laborans a portitoribus, id est a pastoribus, predicatoribus, confessoris, etc., evadenda esse in lectum, id est ad studium salutis rerumque celestium, indeque per regulas ad pedes Christi demittenda, ac supplicii et ardenti præce postulanda, ut ipse eam sua gratia sanet, motumque et sensum rerum spiritualium ipsi restituat: quia deinde sanata, Christo Salvatore suo gratias agat, nec desideat, sed abeat in domum mentis et conscientiæ suæ, ut illam a vitis expurget et omnium virtutum actibus adornet. Ipsa ergo debet consistere in Domino, quia ipse solus potest omnia imperfecta sua supplere. Debet surgere a somno peccati et a prave lecto consuetudinis, considerando ubi prostratus fuerat, quod fit per confessionem. Ut enim qui surgit, ita et qui conficitur, se prodit: debet tollere lectum, quod pertinet ad satisfactionem, quæ cum jungitur, quasi onus quoddam portatur. Caro etiam, quæ ut lectus delectabat et portabat spiritum mortuum, post remissionem et satisfactionem debet esse homini instar oneris, ut illi erat qui dicebat: «Infelix ego homo, qui me liberabit de corpore mortis hujus?» Rom., cap. vii, 24. Ita Salmeron, Jansenius, Toletus et alii.

Anagogice: hæc accipe de celesti gloria, de qua ait Psalter, Psal. cxxi: «Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.» Dicit enim in resurrectione Dominus: «Surge (scilicet a morte), tolle lectum tuum (id est corpus gloriosus dotibus nubium assume) et vade in domum tuam,» id est in æternam et celestem mansionem.

Porro, multas sunt analogiæ paralysis et acriæ. Prima: Sicut paralysis oritur ex frigore et crassis lentisque humoribus, cum illi nervos obsident, sic ut impediatur transitus spirituum vitalium et animalium ad sensuum instrumenta, quo fit, ut

motus et sensatio impediatur, uti docet Galenus, lib. II De Symptomatum causis, cap. 1; sic et aecidia ex spirituali frigore et defectu charitatis oritur, per quod homo fit insensibilis ad divina et immobilis ad bona opera.

Secunda : Paralysis est nervorum resolutio. Si in cerebro ipso laesio incidat, statim omnibus partibus homo impotens insensibilisque efficitur; si in omnes corporis nervos, illico totum corpus sensu motuque privat, ac mortem celerem respirationis privatione inferit : quare paralysis in eodem genere cum torpore est, sed ab eo magnitudine differt, ait Galenus ibidem, lib. I, cap. v; nam torpor est levis quaedam paralysis, ait idem inferius, sub finem lib. I. Sic aecidia est torpor et paralysis anime, quae omnes ejus vires ita occupat et torpescit, ut ad omnia pietatis officia impotens esse videatur : quare certam anime per peccatum mortem inducit. Sicut ergo pisciculus, qui a torpore quem inducit, dicitur torpido, sive remora, quia naves quibus se affigit, licet vento agitata, remoratur et sistit; sic aecidia omnes anime vires et actiones remoratur et inhibet, illasque torpore suo quasi stupefacit, hebetat et obtundit.

Tertia : Paralysis in corpore sequitur ad dominium phlegmaticis; eadem est passio atrae bilis, sive melancholice : unde contingit conceptis in horis melancholicis, ait Galenus. Sic aecidia oritur ex phlegmaticis et fluidis carnis voluptatibus, ex vini crapula et fluxu luctus. Rursus ex melancholicis cogitationibus et affectibus, qui in morosa superbia, ire, luxuria, vindicta desideria hominem, etiam nescientem, inducit.

Quarta : Paralysis, ait Galenus, sequitur apoplexiam. Rursus paralysis est totius corporis apoplexia. Sic aecidia facit ut anima viva quasi mortua et apoplexia icla videatur.

Quinta : Ad paralysis, ait Galenus, tendit pulsus stupidus. Sic, cum homo nullum rerum spiritualium habet sensum aut pulsus, signum est instantis aecidie summæ et lethiferæ.

Sexta : Paralysis, ait Galenus, cesat gravitatem, ut corpus ponderosum et plumbeum videatur, ideoque in grabato decumbit. Sic aecidia mentem gravem plumbeamque efficit, ut infelici cupiditatum carnis grabato affixa videatur; hinc in otium et somnum, æque ac in gulam et luxuriam est proclivis. Vide Cassianum, lib. X Inst., cap. II et III.

Septima : Apoplexia sive sideratio (et consequenter paralysis) maxime contingit senibus, et in hyeme in pluviarum multitudine, ait Hippocrates, Aphorism. XVI, XXII et XXXI, sect. III. Sic aecidia veteranos invadit, cum novulus ardor deserbit. Longitudo enim temporis parit laborum tedium, præsertim cum fervor charitatis, æque ac ætatis intercepti, ac cogitationum variarum sensualium, velut pluviarum multitudine obruitur.

Octava : Apoplexiam (et paralysis) fortem cu-

rare est impossibile; levem vero diffile, ait Hippocrates, Aphorism. XLII, sect. II. Idem dicas de aecidia et tristitia. Audi S. Chrysostomum, epist. 8 ad Olympiam : « Tristitia animarum crudele tormentum est, dolor quidam inexplicabilis, et iudicium omni iudicio vindictaque deterior. Nam et vermi est similis venenato, non solummodo carnem, sed et animam ipsam perimens. Et tinea non solum ad ossa, sed ad corda perfringens; et perpetuus quidam carnifex, non animam dilacerans, sed vires anime consumens; et jugis nox, ac tenebræ profundæ, et tempestas, et turbo; febris non apparens, omni igni validius incendens, et pugna requiem non habens. »

Nona : Paralysis curant aut minuunt res calide, ut saliva et euphorbium, ait Galenus; item exercitium corporale. Sic aecidiam superat caritas, id est Dei amor et fervor; item exercitium tum corporis, tum mentis. Nam, ut ait Cassianus, lib. X De Instit., cap. ult. : « Experimento probatum est, aecidie impugnationem non declinando fugiendam, sed resistendo superandam. » Aecidia ergo laborans vi torporem excutiat, et ad laborem violentè se cogat, oportet; quod si fecerit, aecidiam superabit et sanabit.

9. Et cum transiret (id est discederet, abiret, pergeret; ita Euthymius) inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Mattheum nomine, et ait illi : Sequere me, et surgens, secutus est eum.

— Tæcæ, Græcis est vegetigal : inde telonium vocatur locus seu domus in quo naute et mercatores solvebant navium merciumque taxigal. Unde in ea sedebant telonarii publicani, id est vegetigalium redemptores atque exactores (hinc Persicus pro in telonio vertit, in domo solutionis; Ethiopicus, in foro; quia in loco publico, quale est forum, merces et mercium vegetigalia pendebantur), qualis erat Mattheus (unde verisimile est domum ejus fuisse Capharnaï, ad littus maris Galilee; eo enim naves et merces appellebant), qui publica senatus populique romani tributa et vegetigalia a subditis pendenda, certo constituto pretio redemerant, illaque a præternavigantibus et applicantibus exigebant. Ita Adrichomius in Descriptione Terræ Sanctæ, p. 114, n. 92. Addit Iamensis in cap. XXXIII Concordiæ Evang., eos qui accuratius Terram Sanctam perstrarant, asserere locum, unde vocatus fuit Mattheus, extra Capharnaum, circa mare etiamnum demonstrari. Marcus et Lucas dicunt Mattheum sedisse ad telonium, quia per telonium accipiunt non domum, sed mensam in qua numerabant pecuniam pro vegetigal solvendam.

Mystice : « Sedentem in telonio » urget B. Petrus Chrysologus, serm. 29 : « Sedebat utique, quia stare non poterat pondere cupiditatis oppressus et ipsa lotus conscientia fraudis incurvus. Aurum namque genus gravissimum avaritiæ nimis. Hinc est quod habentem deprimit quam ferentem, et vehementius aggravat corda quam corpora. Nascitur

Trieb. in anamam formam tum are dila.

Vers. 9. Luc. 9. 27. Mar. 11. 14. Telonium quilibet

Et qua urbis vocatus Mattheus.

in terra profunda, perque ima venarum caecis discurrat anfractibus, et dum suam semper repeditaturum, cælestes animos ad inferna deponit. » Contra vero Zachæus, ubi animum a terrenis opibus exoneravit, stare dicitur : « Stans, inquit, Zachæus dixit ad Jesum : Ecce dimidium honorum meorum, Domine, de te peribis. » Luc. XIX, 18.

MATTHEUM NOMINE. — Nominat se Mattheus, tum humilitatis studio, ut se publicanum et peccatorem fuis, e toti orbi confiteatur, tum gratitudinis ergo, ut eximium Christi erga se gratiam prædicet, æque ac facit S. Paulus, I Tim. I, 15 : « Fidelis, ait, sermo et omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. » Vide ibi dicta.

SEQUERE ME. — quem jam audisti in Capharnaë celestem doctrinam prædicare, eamque multis confirmare miraculis, ac in primis recenti paralytici sanatione. Vocat Mattheum « miraculorum jam fama perdomitum, » ait Chrysostomus. Vide hic dignationem Christi, qua Mattheum publicanum, ideoque apud Iudeos infamem, non tantum ad gratiam, sed et ad familiam suam intimamque amicitiam et Apostolatium vocat.

ET SURGENS, SEQUITUR EST EUM. — Nota hic efficaciam vocationis Christi, æque ac promptam Matthei obedientiam. Audi S. Hieronymum hic : « Arguit in hoc loco Porphyrius, et Julianus Augustus, vel imperitiam historici mentientis, vel stultitiam eorum qui statim secuti sint Salvatorem, quasi irrationaliter quemlibet vocentem hominem sint secuti, cum tante virtutes tantaque signa præcesserint, quæ Apostolos, antequam crederent, vidisse non dubium est. Certe fulgor ipse et majestas Divinitatis ocella, quæ etiam in humana facie refulcebat, ex primo ad se videntes trahere poterat aspectu. Si enim in magnæ lapide et succinis hæc esse vis dicitur, ut annulos et stipulam et festucas sibi copulant; quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat, quos volebat? »

Sicut ergo magnes trahit ad se ferrum, ambræ paleas, sol vapores; sic Christus ad se traxit Mattheum, atque hoc fractu suas ei virtutes communicavit, ac præsertim eximium Dei amorem, contemptum mundi, studium paupertatis, zelum animarum, ardorem prædicandi, etc. Vide quæ de efficacia et effectibus gratiæ, qua Christus ad se traxit Saulum, legitur Paulum, dixi Act. IX, 6.

Audi modum conversionis S. Matthei, quem ipse revelavit S. Brigitte, oranti ad sepulcrum ejus Malphi, lib. I Revel., cap. cxxix : « Voluntas mea facta erat eo tempore (scilicet, quod neminem defraudare volui, sed desiderabam invenire viam qua separarem me ab officio isto et toto corde adhererem Deo soli. Prædicante igitur amatoque meo Jesu Christo, tunc inflammabatur sicut ignis verbum vocationis sue in corde meo, sic dulciter sapuerunt verba sua mihi, quod de divitiis

et honoribus non pius cogitabam quam de pauperibus; imo mihi magis flere placevit et gaudere quod Deus meus tantillum et tantum peccatorem vocare voluit ad gratiam. Adhærens quoque Domino meo, verba ejus ardentius cupi infundere cordi meo, quæ nocte et die quasi chium suavissimum gustando cogitabam. »

40. ET FACTUS EST, DISCIPULUS ET IN DOMO, MULTI PUBLICANI ET PECCATORES VENIENTES. — DISCUBERANT CUM JESU ET DISCIPULIS EGUS. — « In domo » ipsius Matthei, qui humilitatis studio de se sicut quod virtutis est; prodit quod vitii, scilicet quod fuerit publicanus. Id liquet ex Luca, cap. v, vers. 29, ubi ait : « Et fecit ei convivium magnam Levi (ita vocabatur quoque Mattheus; erat enim binomius, ut et alii multi Iudeorum) in domo sua. » Unde ad illud a Mattheo invitati fuerunt socii ejus publicani similesque peccatores, ut Christi benevolentia et doctrina allecti, ad illam sequendum pari modo traderentur. Nam Pharisei eos, ut peccatores, aversabantur, nec cum eis edere aut loqui dignabantur; quare publicani malebant sequi Christum quam Phariseos. Signum enim vere conversionis est, salagere alios ab istis vel similibus peccatis convertere. Bonum enim est sui diffusivum; et charitas instigat ad aliorum perditionum salutem procurandam, cura quasi illam jusque suavitatem in se ipso expertus est.

Porro publicanorum officium, licet esse justum sit et sine peccato exerceri possit, quia tamen illud sepe obibat homines cupidus et avaritiam plane addidit, qui vegetigalia inajora æquo, præsertim a pauperibus extorquebant, hinc apud Iudeos publicani erant infames et quasi publici peccatores habebantur, perinde ut apud Christianos habebantur, perinde ut apud Christianos habebantur publici usurarii. Accedit quod olim Iudei contenderunt se velut populum Dei dicant non debere subici Romanis, utpote Gentilibus et idololatriis, nec eis tributa pendere, hoc enim esse contra libertatem et dignitatem filiorum Dei : quare publicanos tributa exigentes detestabantur, imo hæc fuit causa rebellionis Iudeorum, ob quam excisi sunt a Tito et Vespasiano, ut patet ex Josepho.

PECCATORES. — Hi distinguuntur hic a publicanis, velut socii a sociis. Quare peccatores hic videntur vocari Iudei dissoluti, qui parum curantes legem et religionem Judaicam, cum Gentilibus gentiliter vivebant, vel ad Gentilissimum deficiebant : unde publicanis erant familiares; quare Iudeis exosi erant, ut publicani. Iudei enim se vocabant populum fidelem et sanctum, quia sic eos vocarat Deus. Eod. XIX, 6. Quare a se suaque lege apostatantes, vocabant peccatores.

11. ET VIDENTES PHARISEI, DICERANT DISCIPULIS EGUS : QUARE CUM PUBLICANIS ET PECCATORIBUS MANDUCAT MAGISTER VESTER? — Non interrogantur, sed accusantium vox est, q. d. Christus magister vester facit contra legem Dei et Patrum traditiones : ut quid ergo eum auditis et sequimini?

Fulgor facies Christi rapiebat ad se.

Vers. 40. Luc. 9. 23. Mar. 11. 15.

An publicanorum officium sine peccato exerceri possit?

Vers. 11. Luc. 9. 30. Mar. 11. 15.

versatur enim cum peccatoribus, quare eorum vel peccata, vel infamiam vobis afflat: quin ergo eum infamem et vos infamantem dimittitis? Hic erat paralogismus Pharisæorum, quem diluit et dissolvit Christus.

12. AT IESUS AUDIENS (ex relatu discipulorum; nec enim Pharisei audebant Christo id obijcere) **AIT** (non discipulis, sed Phariseis; ad eos enim, a quibus obmurmuratio profecta erat, sese convertit, ut patet ex sequentibus): **NON EST OPUS VALENTIBUS MEDICIS, SED MALE HABENTIBUS.** — *q. d.* Non egent medico qui recte valent, sed qui male. Sicut ergo medicus non inficitur morbo ægrotorum, sed potius morbum vincit et ab illo depellit, ideoque non dedecus, sed decus medici est versari cum ægris eosque curare, eoque magis, quo major est eorum ægri-tudo: sic pariter ego, qui et celo in terras a Deo Patre missus sum, ut sim medicus peccatorum animarum, conversando cum eis, morbis et peccatis earum non contaminor, sed potius ea curo et sano, quæ mihi summa est laus (æque ac summum eorum bonum), eoque major, quo peccata sunt majora et graviora. Ego ergo peccatorum sum medicus, non socius. Vos vero, o Pharisei, peccatorum estis non medici, sed socii, ideoque contaminati infames et vituperio digni: vultis tamen a populo haberi iusti et sancti, ideoque vobiscum (ut velletis) non versor, tum quia valentes, id est iusti, quales vos esse dicitis, non egent medico spiritali; tum quia vestram simulationem et hypocrisin aversor.

13. EXUNTES AUTEM (*q. d.* Abite a me, facessite e conspectu meo; est enim vox repellentis et repudiantis), **DISCITE QUID EST** (quod ait Osce, cap. vi, vers. 6): **MISERICORDIAM VOLO, ET NON SACRIFICIUM.** — Id est misericordiam malo, quam sacrificium, licet hoc nobilior sit et nobilioris virtutis, puta religionis actus, *q. d.* Misericordiam sequimini, sicut ego, ut peccatores salvetis. Malo, inquam, misericordiam et misereri miserorum peccatorum, quam vobiscum hostias offerre Deo ob causas quas recensit Osce, cap. vi, vers. 6. Vide ibi dicta ubi de dignitate et præcellentia misericordie annotavi.

Merito exclamavit hic S. Bernardus, serm. 46 in Cant.: « O sapientia, quanta arte medendi in vino et oleo anime mee sanitatem restauras! fortiter suavis, et suaviter fortis; fortis pro me, et suavis mihi! Oleum effusum nomen tuum, non vinum effusum; nolo enim ut intres in iudicium cum servo tuo. Sed oleum, quia coronas me in misericordia et miserationibus. Oleum plane, quod dum supernat cunctis quibus immiscetur liquoribus, liquido illud designat nomen, quod est super omnia nomen. »

NON ENIM VENI VOCARE JUSTOS, SED PECCATORES. — Græca addunt et: *περιτεια*, id est ad penitentiam: sicque habet Lucas et Arabibus hic. Alioqui enim Christus quocumque vocabat Nathanaelem, qui jam

erat justus, ad sui sequelam. Item B. Virginem, S. Joannem et Elisabetham, qui jam erant sancti, vocavit ad majorem sanctitatem et perfectionem; sed tamen prior quoque horum, qui et primo-rum Patrum, ut Abraham, Moyses, Davidis, sanctitas manavit ex prævisis meritis Christi: qua de causa S. Augustinus, lib. III *Contra duas Epistolæ Pelag.*, cap. iv, Abraham et omnes prisicos sanctos vocat filios non tam veteris, quam novi Testamenti, hoc est Christi discipulos et Christianos; omnes enim quasi filii Adæ peccatoris egerunt redemptione, fide et gratia Christi: « Omnes enim peccaverunt et egent gloria (gloriosa gratia) Dei. » *Roman.*, cap. iii, 23. Ita S. Chrysostomus.

Aliter S. Hilarius, Hieronymus, Beda, Theophylactus et Euthymius, *q. d.* Non veni vocare justos, eos scilicet, qui superbe sed falso se justos æstimant et jactant, cum revera sint peccatores et hypocritæ, quales vos estis, o Scribæ et Pharisei.

14. TUNC ACCESSERUNT AD EUM DISCIPULI JOANNIS, Vers. 14. Luc. 7, 33; Marc. 9, 15. **DICENTES: QUARE NOS ET PHARISEI JEJUNAMUS FREQUENTER, DISCIPULI AUTEM TUI NON JEJUNANT?** — « Tunc, » significat paulo post hæc confisisse; idem insinuat Marcus, cap. ii, xviii, et Lucas, cap. v, 33, qui omnes hanc narrationem precedentem murmuri proxime subnectunt. Pharisei ergo justa ratione confutati a Christo, aliam hic molliuntur criminationem, illamque non discipulis, sed ipsi Christo intentant. Subornant ergo discipulos Joannis, ut occasione jejunii sibi cum eis communis erimenter Christum, quod cum suis discipulis non jejunet. Id ita Jejunium discipulorum Joannis. indicat Marcus, cap. ii, 18, dicens: « Et erant cæcæpuli Joannis et Pharisei jejunantes, et veniunt, et dicunt illi: Quare, etc. » Erat hoc jejunium non lege præscriptum (hoc enim et cætera legis exacte servabat Christus cum suis), sed vel a magistris ordinatum, vel a discipulis hortatu magistrorum sponte assumptum. Unde Lucas, cap. v, 33, ait eos dixisse: « Quare discipuli Joannis jejunant frequenter et obsecrationes faciunt, similiter et Phariseorum: tui autem edunt et bibunt? » *q. d.* Tu vis esse reformator noster et Magister perfectionis, cur ergo nos jejunamus, tu cum tuis genit indulges? « Discipuli Joannis » cum Phariseis, ut habet Marcus, ita scilicet ut Pharisei discipulos Joannis instigare et animarent ad proponendum: id ipsum Christo, unde Phariseorum tantum meminit Lucas; discipuli vero Joannis nomine suo et Phariseorum rem Christo proponerent, unde eos solos nominat hic Matthæus. Premunt vero urgentem Christum Joannis Baptiste auctoritate (hæc enim summa erat apud Judæos), sed impetrite et præsumptuose: « Fuit ergo hæc superba interrogatio, ait Interlinearis, et plena supercilii Phariseorum. » « Reprehendendi enim, ait S. Hieronymus, sunt Joannis discipuli, et ob jejunii jactantiam, et quia se jungebant Phariseis a Joanne damnatis, et quia calumniarunt a Joanne

prædicatum. » Sic superbus ille Phariseus non tam Deum orabat, quam se jactabat, dicens: « Jejunabo bis in Sabbato, » id est in hebdomada. *Luc.*, cap. xviii, vers. 12. Porro, discipulos Joannis hæc dixisse ex zelo magistri sui Joannis in invdiam Christi, ut Joannem præferrent Christo, colligitur ex Joanne, iii, 26. Similem zelum etiam non subinde videmus in viris alioqui probis, qui sum fundatorem vel patronum cæteris omnibus præferre satagunt, qua in re adhuc animales sunt ac pueriles, præduntque occultam vanitatem et arrogantiam, qua per magistrum ipsimet cæteris antecellere contendunt. Tales erant Corinthii, dicentes: Ego sum Pauli, ego Cephæ, ego Apollo, quos acriter quasi animales castigat Apostolus, I Cor. iii, 3: « Cum, inquit, sit inter vos zelus et contentio, nonne animales estis, et eundem hominem ambulatis, » etc.

15. ET AIT ILLIS: NUMQUID POSSUNT FILII SPONSI LUGERE, QUANDIUM CUM ILLIS EST SPONSUS? VENIUNT AUTEM DIES, CUM AUFERETUR (SYRUS, tolletur; Arabicus, subleabitur) AD EIS SPONSUS, ET TUNC JEJUNABUNT. — Sponsus est Christus, quia humanam naturam, et per eam Ecclesiam sibi in incarnatione respondit ac perpetuo conjugii vinculo copulavit. Hoc conjugium Christus inchoavit per gratiam in terra, *Math.*, cap. xxii, vers. 2, sed per gloriam cum electis consummabit in celo, ubi erunt perpetuæ nuptiæ Agni, *Apoc.*, cap. xix, 7. Hinc Joannes Baptista vocat se amicum sponsi, id est Christi, *Joan.* iii, 29, idque audierant discipuli Christi: « Ideo sciebant sponsum vocari Christum. » Filii sponsi, Græce *υιοι του γαμου*, id est filii thalami nuptialis, et « nuptiarum, » ut habet Marcus, vi, 19, id est, qui nuptiis et thalamo sponsi gaudent, et nuptialibus gaudiis perfruantur, scilicet familiares sponsi ejusque intimi amici, qui ad secretum ejus cubiculum et thalamum admittuntur, ut familiariter cum eo agant ejusque secreta audiant. Noster vertit *filii sponsi*, quia *υιοι του γαμου*, et sponsum, et cubiculum nuptiale sive thalamum, ut vertit Suidas et Syrus, significat. Simili Hebraismo vocantur filii obedientie, qui obedientiam adamant eaque gaudent; filii iniquitatis, qui iniquitatem diligunt; filii superbiæ, qui eam impense sectantur, valdeque sunt superbi. « Lugere » id est jejunare. Est cathachresis: in luctu enim jejunabant, et jejunium facit homines mæstos, sicut cibus et vinum facit joviales et hilares. Luctus ergo est luctuosum jejunium. Sensus est, *q. d.* Mirum non est discipulos meos non lugere, ac per consequens non jejunare, cum me sponso meisque nuptiis fruuntur; in nuptiis enim dedecent modeste epulæ et convivia, dedecent jejunia: filios autem servi, scilicet discipulos Joannis Baptiste, qui meus est servus, qui-cumque austeram et tristem vitam degit, ut homines inducat ad penitentiam, atque onerosam Mois legem (utpote adhuc vigentem) suis imponit; hos inquam, decet luctus, austeritas et jejunium; hi

enim per luctum et aspera jejunii penitentiae que opera ostendebant et parabant peccatoribus viam ad lætas nuptias sponsi Christi; et moriturus aufereturque sponsum Christum, tuncque discipuli ejus lugebunt et jejunabunt. Alludit ad veterem morem lugendi mortuos, adhibito jejunio; solent enim, qui lugent, cibo abstinere. Ita Hebræi luxerunt Saulum mortuum, jejunando septem diebus, I Reg. xiii, 13; ac casos in prelio, *Judic.* xx, 26; ac Jonathan, I Reg. vii; ac cladem illatam ab Antiocho, I Mach. vi, 47.

Significat hic Christus novitios in fide et religione leniter et blande tractandos, utpote teneros adhuc et quasi pueros in spiritu, donec crescant et adoleverint in virtute, ne si initio dura et ardu æt simpanant, desperent, aut deserant inchoatam virtutis viam. Ha exemplo Christi tractantur bene novitii in religionibus bene constituti, ibi que quasi lactantur consolationibus divinis humanis, tum a Deo, tum a præfecto suo et magistro. Quocirca S. Pachomius, qui regulam (dicitur sibi ab Angelo accepti, voluit novitios per triennium in ea sensim instrui et perfici, sicut Christus Apostolos in sua schola per triennium lactavit et erudit. Idem graviter castigavit eos, quod junioribus jentaculum a se prescriptum non præparasset, ut habet ejus Vita. Hic est ordo nature: pueri enim lacte, adulti cibo solido dure que nutriendi sunt.

Hæc facti exemplum prisci abbatis probatissimi, qui hospites ante canonicam refectionem horam prandio excepti, ac rogatus causam, dixit: « Jejunium, fratres, semper est mecum: vos autem continuo dimissurus, mecum jugiter tenere non potero, itaque Christum in vobis suscipiens, relictum enim debeo; et cum vos deduxero, distractionem jejunii in mematis potero compensare. Non enim possunt filii sponsi jejunare, donec cum illis est sponsus; cum autem decesserit, tunc licite jejunabunt. » Ita referunt Cassianus et Sulpitius, lib. IV in *Vitis Patr.*, cap. xxxii. Simile fecit ille magnus S. Priscidon, Trimituntis episcopus.

Porro, post mortem Christi Apostoli sæpe jejunarunt, et fame sitique laborarunt, ac vitam austeram egerunt in continuis peregrinationibus, laboribus, persecutionibus: fame et siti, ut de se fuse narrat Apostolus, II Cor. xi. Sic in Vita S. Petri legitimus, eum asperam egisse penitentiam, ut non nisi panem cum olivis comederet, aut, ut ait S. Gregorius Nazianzenus, orat. *De Amore pauperum*, non nisi panem cum lupinis, vel herbis et leguminibus vesceretur.

Hinc in Ecclesia Orientali, ait S. Epiphanius, *Harresis 73*, sub finem, Christiani jejunant feria quarta et sexta, sive die Mercurii et Veneti, uti etiamnum fit in Græcia, Polonia, Hollandia. Cæteri vero Occidentales feria sexta et sabbato carnis abstinunt, quia sponsus feria quarta proditus est a Julia Judæis; feria sexta crucifixus est

et mortuus, sabbato sepultus plameque ablatu, uti docet S. Augustinus, epist. 86 ad Casulanum. Addit Innocentius I, epist. ad Eugubinum, cap. IV, feria sexta et sabbato jejunandum esse, quia eo biduo mæsti Apostoli ob Christi mortem jejunarunt. Addit Epiphanius Christianos olim in jejuniis non comedisse nisi panem, salem et aquam, idque ex decreto Apostolorum.

Oratio gratia Montani post Pascha. Ex hoc loco Montanus hæresiarcha secundam post Pascha (in quo occisus et mortuus est Christus) et Pentecosten induxit quadragesimam, in speciem, quod mortem Christi legendam diceret: sed sic oporteret Christianos, Christo suo jam mortuo, tota vita jejunare. Montanum secutus Tertullianus in ejus hæresim jam prolapsus, ut ejus jejunium propugnaret, scripsit librum *De Jejunio* contra Psychicos, id est Christianos animales et carnales, uti ipse eos nominabat.

tropol. Tropologie: S. Hieronymus: « Cum sponsus Christus, ait, a nobis propter peccata discesserit, tunc maxime suscipiendus est luctus et jejunium. »

Jejunium peccato res. S. Hilarius vero et S. Ambrosius: Sponsus Christum, inquit, præsentem habemus, et assidue ejus corpore pascimur in Eucharistia: illi vero, quibus sponsus non est præsens (per gratiam, uti sunt qui vivunt in peccato mortali), jugiter jejunant et esuriunt, eo quod cibo vitæ careant. Addit S. Ambrosius, in cap. v *Lucæ*, explicans *supererat* ab illis sponsus: « Nemo tibi Christum potest auferre, nisi ipse te auferas illi: non ergo te auferat jactantia tua, non te auferat arrogancia. »

Symbolice: significat Christus se salutis et lætitiæ publicæ totius mundi non solum esse nuntium, sed et auctorem, uti sponsus est auctor convivii et symphonie, lætitiæque nuptialis.

Vers. 16. Luc. v. 36; Marc. ix. 21. Parabolæ commissuram panni rudiis et vestimentum veteris. **16. NENO AUTEM DIMITTIT COMMISSURAM PANNI RUDIS IN VESTIMENTUM VETUS: TOLLIT ENIM PLENTUDINEM EJUS A VESTIMENTO (Arabicus addit veteri), ET PEJOR SCISSURA FIT. — Nota primo: Pro commissuram Græce est ἰσθμὸς, id est additamentum et assumentum. S. Augustinus et Tertullianus, lib. *De Orat.*, cap. 1, vocant *plagulam*; Syrus *frustum panni*; alii *panniculum*; Flandri *clare een top*; Itali *un pezzo*. Unde S. Franciscus volebat suos fratres gestare vestes *ropiciatas*, quasi pauperes. Sic enim videmus mendicos vestes ex multis panniculis, et sæpe diversicoloribus consarcinatas gestare, ut si omnes numeres, subinde centum invenias, indige centones dicti.**

PANNI RUDIS, — id est panni impoliti et impexi, qualis est cum a textoribus ad fullones præparandus et tingendus deferretur. Patet ex Græco ἄρρωτος: a enim est privativum, ἄρρωτος est fullus; unde hæresiarcha ille olim addens Trisagio: « Qui crucifixus est pro nobis, » quasi tota Trinitas sit crucifixæ, aut tota Trinitas sit Christus, dictus est Petrus Gnaphæus, qui arte erat fullus, Lucas habet « commissuram

novi vestimenti; » tale enim est pannus novus et rudis: unde Itali vestes vocant pannos; fieri etiam potest, ut utraque phrasi, scilicet *panni et vestis*, usus sit Christus.

PLENTUDINEM (vocat integritatem) EJUS (id est suam) A VESTIMENTO, — scilicet veteri: si enim assuas frustum panni novi vestimento veteri, dolles ejus integritatem, ut jam non unum vetus esse videatur, sed duo, scilicet partim vetus, partim novum.

Nota secundo: Sensus parabolæ est, *q. d.* Vestis vetus, si sit lacera, simili veteri assumento, pannique frusto resarcienda est, non novo: hoc enim novum, si assuatur veteri, tollit plenitudinem, id est integritatem ejus, id est suam, a vestimento, scilicet veteri, qui assuatur, ut scilicet non videatur unum plenum, id est integrum et homogeneum esse vestimentum, sed heterogeneum et multiplex, quia partim vetus, partim novum, ideoque illud deformatur et deturpat: quare qui tale supplementum vel assumentum novum veteri assuerit, videns ejus deformitatem, statim illud detrahit et aufert, ut habet Marcus, cap. II, vers. 21.

Et (sic) PEJOR SCISSURA FIT, — quam scilicet ante fuerat, cum vestis esset lacera: « scissura, » inquam, id est divisio partium veterum sibi simulum per novi assumentum, et rursum per de- tractionem illius. Pejor ergo scissura fit, quia quod additum fuerat ad eam resarciendam, hoc eam lacerat magis: unde iterum ex eo excinditur, tumque major scissura fit.

Simili schemate de Julio Casare dixit Tullius: « Cesar cum quosdam (indignos senatoria dignitate) ornare voluit, non illos honestavit, sed ornamenta ipsa turpavit, » ait S. Hieronymus ad Pammachium; perinde ac qui asino torquem auream circumdat, non honestat asinum, sed torquem dehonestat.

Aliter Jansenius cum Syro, quasi dicat *tollit*, scilicet herus vestis, cum offensus dissimilitudine et deformitate panni novi et veteris, aufert plenitudinem suam, id est supplementum sive frustum suum novum quod assuerat veteri ut ejus scissuram impleat, a veteri vestimento, et sic eo ablato, major et pejor fit scissura in illa veste. Verum hoc remotius est a versione Latina vulgari interpretis.

Nota tertio: Addit Lucas, cap. v, vers. 36: « Alioquin et novum rumpit, et veteri non convenit commissura a novo, » quasi dicat: Alioquin fit novi panni ruptura (quia scilicet ex novo panno præscinditur assumentum assuendum ad vetus vestimentum), et simul perdit ipsum novum assumentum, quod Lucas vocat commissuram, quia cum illud veteri assutum, ibi nullum habeat usum, sed plane dedecatur, rursum detrahitur et abjicitur.

Nota quarto: Parabola hæc ita est accommodanda rei propositæ, quasi dicat: Sicut novum

pannum nemo assuit veteri vesti, sed novum nove, veterem veteri; sic ego, qui sum prudensissimus et suavissimus animarum medicus, perspicuus discipulorum meorum, qui sunt vestimentum vetus et utres veteres, ut sequitur, veterem et pristinam consuetudinem, infirmitatem et libertatem, necdum eis impono tam duras et rigidas penitentias ac jejunia (cum illa non sint lege prescripta, sed voluntaria et libera), ne et doctrinæ mee fructus apud ipsos pereat, et ipsi desperatione acti, me et salutem suam deserant: sed expecto dum innoventur Spiritu cælesti a me mittendo in Pentecoste, ut vetustate et infirmitate deposita, innovati novam austeritatem novaque jejunia suscipiant; idque non coacte et ex metu ponarunt, uti faciabant Judæi, sed sponte et amore; lex enim nova Christi amoris et libertatis est, sicut lex vetus fuit timoris et servitutis; sic Apostolos post Pentecosten crebro jejunasse, patet Act. XIII, 2 et 3; *I Cor.* VI, 5; *Act.* XXVII, 9 et alibi. Ita Euthymius, Theophylactus, Maldonatus, Jansenius et alii. Minus apposite Tertullianus, lib. *De Orat.*, cap. 1, et lib. III *Contra Marc.*, cap. xv, per vetus vestimentum et veteres utres, accipit legem veterem; per pannum vero rudem et novum, intelligit legem novam sive Evangelium; lex enim nova veterem reformavit et quasi novam fecit. Nam præcisè et adæquate per vetus vestimentum et novum, intelligitur Apostoli, jam adhuc ex veteri comedendi libereque vivendi consuetudine vetusti, sed in Pentecoste spiritu temperantia et austeritatis innovandi, ut dixi.

Vers. 17. NEQUE MITTUNT VINUM NOVUM IN UTRES VETES: ALIOQUIN RUMPUNT UTRES, ET VINUM EFFUNDITUR, ET UTRES PEREUNT; SED VINUM NOVUM IN UTRES NOVOS MITTUNT (viniiores), ET AMBO CONSERVANTUR. — Christus probat, discipulis suis se præsentem non esse jejunandum, triplici similitudine, sive parabola: prima, sponsi et nuptiarum, vers. 13; secunda, vestis veteris et novæ, vers. 16; tertia, vini novi et utrium novorum, hic. Sensus est, *q. d.* Sicut vinum novum, sive mustum, bullentis spiritus æstuantisque caloris violentia rumpit utres veteres, utpole debiles et tritos; unde duplex fit damnum: primo, quod utres frangantur; secundo, quod vinum effundatur: quare vinum novum in novos utres infundendum est, utpole qui novi et robusti ferant vim musti, nec eo effervescente dissiliant: sic prosus novæ austeritates et jejunia discipulis meis adhuc vetustis imponenda non sunt, ne ipsi animo frangantur et abeant, sed expecto dum per Spiritum Sanctum in Pentecoste innoventur, fiantque spiritui robusti et ferventes, tum enim sponte sua illa capessent, uti dixi vers. 16. Vere dixit Horatius:

Sincera est nisi vas, quodcumque infundis, accedit.

Sic quoque austeræ et perfecta vita, non nisi

purgato a vitis animo, puro et novo convenit, alioqui accedit et amarescit tam austeritas, quam ipso animus.

Hæc parabola simile est vetus proverbium: « Novum cribrum, novo paxillo, » quod citat Nonius ex Varonis *Eumenidibus*, ubi dicitur primus Zeno novum hæresim novo paxillo suscepisse, quia Zeno Athenis inventum novum sectam Stoicorum, idque novis rationibus et paradoxis. Et illud: « Nova hirundo, novum ver; » unde Rhodii, teste Theoguide apud Athenæum, lib. VIII, quotannis publicis vocibus sub ver invitabant hirundinem, vociferantes: « Veni, veni, hirundo, pulchra tempora adducens ac pulchros annos. »

Hæc oppositum est adagium: « Nova Hymettia, Falerna vetera, » dicit solitum, « cum res Hymettia, puta nova et veteres optime miscentur, Hymettia enim sunt mella quæ in Hymetto, qui mons est Atticæ, colliguntur, præstantissimum, teste Plinio, lib. XI, cap. XII. Unde Martialis, lib. VII, 87:

Pascat et Hybla meas, pascat Hymettus apes.

Mel enim optimum est recentissimum, vinum vero optimum est vetustissimum, teste Macrobio, lib. VII *Satura*. Si utrumque miscas, erit potus delicatissimus. Unde adagium: « Mulsium quod probe temperes, miscendum est novo Hymettio (melle) Falerno (vino) vetulo. »

18. HÆC ILLO LOQUENTE AD EOS, ECCE PRINCEPS UNUS ACCESSIT, ET ADORABAT EUM, DICENS: DOMINE, ECCE FILIA MEA MODO DEFUNCTA EST; SED VENI, IMPONE MANUM TEAM SUPER EAM, ET VIVET. — **19. «Princeps,»** scilicet «synagoga,» ut ait Lucas, qui synagoga Capharnaensis præerat. Hæc enim gesta sunt in littore maris Galilee, vicino urbi Capharnaum, ut patet *Marc.* v, 21, 22. Marcus ait: « Archisynagogorum unus; » plures enim præerant uni synagoga, qui scilicet eam et populum ad eam convenientem moderabantur, docebant et regebant, ut faciunt nunc sacerdotés in templis. Nomen illi erat « Jairus, » ut habet Marcus, v. 22. Jairus, vel ut Hebræi dicunt, Jair, idem est quod *splendebit*, vel *illuminabit*, a radice *JAIR*, id est *lucet*. Jairus enim velut Archisynagogus populum illuminabat legemque docebat.

ADORABAT EUM, — scilicet « prociidit ad pedes ejus, » ut habent Marcus et Lucas.

FILIA MEA (annorum duodecim, ut habet Lucas) MODO DEFUNCTA EST; SED VENI. — Mattheus brevitate studentis, rei gestæ substantiam perstringit potius quam historie seriem enarrat. Nam ut patet ex Luca et Marco, necdum mortua erat filia, cum primo venit ad Christum, pater Jairus, rogans et dicens: « Veni, impone manum tuam super eam, et vivet; » cumque simul progredirentur, accurrit quidam Jairo, nuntians mortem filie, monensque eum, ut se jam desperata Christum reinqueret. Unde Christus, ut videtur, eum in fide vacillantem confirmat, et ad firmam

fidem spemque sananda filie erigit; ille in sp^a erectus, Christum sequitur et domum suam adducit, rursus tacite, vel expresse et conceptis verbis rogans Christum ut filiam jam mortuam suscitaret, ut habet hic Mattheus.

Aliter S. Chrysostomus et Theophylactus: Defuncta est, inquit, id est morti proxima; solent enim miseri cernimus suas augere et calamitates exaggerare, ut facilius opem quam implorant, impetrent. Addit S. Augustinus, lib. II de Consensu Evang., cap. XXVIII, quod conijcere poterat pater filiam, quam agonizantem reliquerat, tempore itineris sui esse defunctam: « Ita enim desperaverat, ait S. Augustinus, ut potius vellet eam reviviscere, non credens vivam posse inveniri, quam morientem reliquerat. »

Sed VENI, IMPONE MANUM. — Viderat, vel audierat Jairo Christum plures egros Capharnaï impositione manus sanasse, idem ergo sperabat facturum filie sue: impositione enim manus est tum potestatis et domini, tum voluntatis propense et attentae ad sanandum. Minor fuit fides Jairo quam Centurionis credentis Christum absentem solo verbo posse sanare suum famulum, cap. VIII, vers. 8.

vers. 19. Luc. VII. 32. Mar. 7. 21. Christum quanta facilius.

19. ET SURGENS JESUS, SEQUERATUR EUM, ET DISCIPLI EIUS. — Græce ἐπισην, id est cum surrexisset. Verisimile est enim Christum sedendo docuisse turbas, indeque a Jairo rogatum surrexisse. Nota hic Christi facilitatem et promptitudinem ad benefaciendum et opitulandum afflicto. Idem imitandi Christi vult: « Mira, ait S. Chrysostomus, Christi humilitas et mansuetudo, statim sequentis rogantem. » Prælati etiam hic sollicitudinem demonstravit. Addit S. Chrysostomus quod Christus primus interpellatus a Jairo, tardius incedebat, et plura sit locutus mulieri a sanguinis fluxu curata, ut moretur interim puella et manifesta fieret resurrectionis demonstratio.

Vers. 20. Luc. VII. 32. Mar. 7. 21.

20. ET ECCE MULIER, QUÆ SANGUINIS FLUXUM PATI- TIBATUR DUODECIM ANNIS, ACCESSIT RETRO, ET TEGIT FIBRIARIUM VESTIMENTI EIUS. — « Mulier » ex Cesarea (quæ prius Dan, postea Paneas, deinde a Philippo, tetrarcha filio Herodis, amplificata, in gratiam Tiberii Cæsaris dicta est Casarea) Philippi, ut patet ex historia quam de eadem narrat Eusebius Cæsariensis, lib. VI Hist., cap. XIV. Cætera de muliere hac a Christo canata fusius narrat Marcus, cap. v; quare ibi commodius explicabuntur.

Vers. 21. Luc. VII. 32. Mar. 7. 21.

21. ET CUM VENISSET JESUS IN DOMUM PRINCIPIS, ET VIDESET TIBICINES ET TURBAM TUMULTUANTEM. — « Tibicines, » qui, ut ait S. Ambrosius, in cap. VIII Lucæ, vers. 32, in funere conducti, tristis modulantes carmen et nœnias, ix, et deducant super nos lamentum: deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis. » His erat mors

Tibicines a funere. 2. Car?

apud Judæos; idem fuit apud Gentiles, qui in morte suos habebant planciores et plandrices, quas Nonius Marcellus, Festus Pompeius et Varro Præfæcas vocant, eo quod plancitii præficerentur; de quibus Ovidius, lib. VI Fastor.

Canfalat mæstis tibi feneribus.

Notat Lactantius Placidius, in lib. VI Statii, et Theophylactus hic, veteres in funere virorum tuba, in funere puerorum et virginum (qualis erat filia Jairo hic) tibia cecinisse, idque in signum virginitatis, ait Theophylactus. Unde Statius, lib. VI Thebaidos:

Tibia cui teneros sœtium deducere manes.

Vide de Præficus Alexander ab Alexandro, lib. II Genial., cap. VII, et ibi Tiraquellum.

22. DICEBAT: RECEDITE (discedite a luctu et lamentis), NON EST ENIM MORTUA PUELLA, SED DORMIT. Vere mortua erat puella, ut patet ex vers. 18; Christus tamen id negat, atque eam dormire: Primo, quia, ut ait S. Hieronymus et Theophylactus, Deo et sibi, cui omnia vivunt, non erat mortua; et quia resuscitanda erat in resurrectione communi, quæ fiet in die judicii: quæ de causa passim in Scriptura mortui vocantur dormientes, tum ut horror mortis et inmodicus luctus mortuorum leniatur nomine somni, tum ob spem resurrectionis; atque inde manavit pius Christianorum sermo, ut cum quis mortuus est, dicant: « Dormivit in Domino. » Vide S. Paulum, I Thess. IV, 12 et seq. Secundo, et melius, quia hæc puella non erat mortua eo modo quo turba putabat, scilicet omnino et absolute, quasi ad vitam revocari non posset, cum tamen secundum extraordinariam Dei providentiam id fieri posset ac reipsa statim futurum esset: unde non tan esse mortua, quam dormire duntaxat ad modicum tempus videbatur. Sic Lazarus defunctum, sed mox a se resuscitandum, Christus ait dormire. Joan. XI, 11. Ita Maldonatius, Jansenius, Franciscus Lucas, Toletus et alii. Denique vicina et cognata sunt mors et somnus; nam mors videtur esse somnus diuturnus, et somnus videtur esse mors: unde Poeta:

Stulto, quid est somnus, gelide nisi mortis imago?

Porro, anima hujus puellæ defunctæ, uti et animæ aliorum quos Christus et Sancti a morte suscitavit, non fuit judicata, nec damnata ad gehennam vel purgatorium, sed a Deo suspensum fuit ejus iudicium, quia volebat eam Deo mox resuscitare. Addit Chrysostomus Christum hæc phrasi ostendere sibi tam facile esse suscitare mortuos a morte, quam dormientes a somno; ideoque non timendam esse mortem, quia, ipso accedente, mors non mors, sed somnus est.

23. ET DERIDEBANT EUM, — quia animales non capiebant divinum Christi spiritum, vim et consilium. Permisit hoc Christus, ut testator esset mors puellæ, ait S. Chrysostomus, indeque major

Mors vero somnus, Car?

Vers. 23. Luc. VII. 31. et 33. Mar. 7. 21. et 23.

admirationis suscitationis ejusdem, ideoque in Christum eam suscitantem crederent.

ET CUM IJECTA ESSET TURBA, INTRAVIT (cum puellæ parentibus, ac Petro, Jacobo et Joanne, ait Marcus; hos enim primarios Apostolos voluit esse testes, uti sue transfigurationis, passionis, mortis et resurrectionis, sic et hujus stupendæ suscitationis puellæ) ET TENUIT MANUM EJUS, ET SURREXIT PUELLA. — Ejecit ergo Christus turbam; non enim digni erant, ait Interlinearis, videre quod non credebant; et, ut ait S. Hieronymus, « indigni erant, » qui viderent mysterium resurrectionis; suscitantem enim irriserant. Docet nos Christus, cum magni aliquid molimur, turbas mentem distrahentes ac tumultum vitare, ut mens collecta tota operi intendat, ac orationi Deoque invocando vacet.

Tropologie: S. Gregorius, lib. XVIII Moral., cap. XXVIII: « Efficenda, ait, est de corde secularium curarum multitudo, ut anima mortuum resurgat. » Symbolice Glossa: « Reprobatis irrisoribus, inquit, intravit Christus in electorum mentes. » Anagogice S. Hilarius: « Ut rarus, ait, electorum numerus intelligatur, turba expulsa est. »

TENUIT. — Græce ἔλαβεν, id est prehendit, vitenit, occupavit, sicut prætor injicit manum in reum, cum eum apprehendit, vincit, sibi que captivum domat et subjugat. Notat ergo hæc vox efficacitatem, vim et imperium Christi, quia tenuit manum mortui cadaveris, tanquam illi dominans, imperans et potenter efficiens, ut a morte ad vitam resurgeret. Manu enim corpus jacens et terra elevavit, « namque ex inferno in illud revocavit, ut viva resurgeret, Syriace et dicens et imperans: Talitha, cumi, id est « puella, surge, » ut habet Marcus, cap. v, 41: « Sicut enim Pater suscitavit mortuos et vivificat, sic et Filius, quos vult, vivificat. » Joan. v, 21.

ET SURREXIT PUELLA. — Græce ἐγήθη, id est ex- perrecta est, evigilavit, q. d. Tam facile eam suscitavit Christus, atque si dormientem expergescisset. Addit Marcus: « Et jussit illi dare manducare (ut magis suscitatio ejus vera esse appareret, et obstupuerunt parentes ejus, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat. » Id præcepit Christus tum modestiæ et humilitatis studio, ut doceret nos præclara nostra facta non ostendare, sed occultare; tum vitandæ iræ et invidiæ Phari- sæorum causa, ne eam tot miraculis a se patris accensam, tanto miraculo magis inflammaret.

26. ET EXIIT FAMÀ (miraculi hujus) IN UNIVERSAM TERRAM ILLAM, — puta in totam Galilæam, q. d. Omnes divulgaverunt et celebrarunt hanc suscitationem puellæ a Christo factam, velut opus novum, inauditum et divinum, ac consequenter Christum velut Prophetam, imo Messiam deprædicarunt.

Allegoriam de Ecclesia habet S. Hilarius, Ambrosius, Hieronymus: Hemorrhœissa, inquit, a fluxu sanguinis curata, vers. 22, significat populum Gentium, qui præteritum salutem et salu-

tem animæ ante filiam Archisynagogi, id est ante Judæos, qui postquam plenitudo Gentium intraverit in Ecclesiam, convertentur ad eamdem, et salvabuntur in fine mundi. Unde Glossa: « Jairo, inquit, id est illuminans, vel illuminatus, est Moses, qui videns Dominum in carne venturum, rogat pro filia, id est Synagoga, quæ lege et Prophetis educata, erroribus languens in peccatis moritur, in domo tamen, id est in Dei cultu. » Et S. Hieronymus: « Usque hodie, inquit, jacet mortua Synagoga; et qui videntur magistri (Rabbini Judæorum) tibicines sunt, carnem lugubre canentes; et turba Judæorum non credentium est, sed hi multumantium. »

Tropologie: tam Hemorrhœissa a fluctu sanguinis curata, quam filia Jairo suscitata a Christo, significat animam peccatricem, quam Christus a morte peccati suscitavit ad vitam gratiæ; sed prius peccati debent amici et tibicines, id est pravi socii et maligni spiritus, tristi eam carmine demulcentes et in morte peccati detinentes, dum adulando suggerunt et occidunt peccatum non esse grave, aut atati indulgendum, ut in senio per penitentiam expandum, etc. Tunc Christus eam tangit; Græce ἅψεν, id est magna potentia, vi et imperio eam apprehendit, vivificat et elevat a profundo mortis ad spicem vitæ. Mox jubetur ambulare ad faciendam bona opera, et comedere, id est pasti Eucharistia, quæ eam corroborat vitamque confirmat. Intersunt soli tres Apostoli primarii, Petrus, Jacobus et Joannes, ut significet Christum per Apostolos et Apostolorum successores peccatores a morte suscitaturum, hæque esse primariam et summam Apostolorum potestatem, de qua ait Christus: « Accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt. » Joan. XX, 23. Ita Rabanus: « Puella in domo mortua, inquit, est anima mortua in cogitatione: dicitur dormire, quia potest per penitentiam suscitari; tibicines sunt adulatores: suscitatur in domo coram paucis, Lazarus coram multis, juvenis extra portam: publica enim noxa publico eget remedio, levis leviori et secreta potest deleri penitentia. »

Denique Christus legitur tres duntaxat mortuos suscitasse. Prima est hæc puella duodecim, quam defunctam mox suscitavit. Secundus est adolescens, filius viduæ, quem suscitavit in Naim, cum deferretur ad sepulchrum, Luc. VII, 11. Tertius est Lazarus, quem quadriduanum e sepulchro evocavit, Joan. XI.

Prima puella notat eos qui ex etate (quæ juvenes fervidi et inexerti), fragilitate vel infirmitate prolabantur in peccatum, sed mox tacti a Deo, videntes suum lapsum, facile penitentem et resurgunt; sicut puella hæc elevatione manus Christi illico resurrexit. Secundus adolescens notat eos qui peccatum iterarunt, ut vergant ad peccandi consuetudinem; hi difficilius revocantur:

Tres mortuos suscitavit Christus.

unde potiori et efficaciori Christi gratia et impulsu indigent; sicut Christus iussit portitores adolescentis stare, loculumque tangens imperiose dixit: «Adolescens, tibi dico: Surge.» Tertius Lazarus notat inveteratos in peccatis; hi difficillime revocantur: unde efficacissima Dei gratia et vocazione indigent, cuius rei symbolo Christus fremens, lacrymans magna voce clamans: «Lazare, veni foras,» eundem suscitavit. Quocirca symbolice habemus et alii in puella suscitata censent notari penitentiam ejus qui cogitatione duntaxat et morosa mentis delectatione peccavit, in adolescente penitentiam ejus qui cogitatione opere perpetravit, in Lazaro penitentiam ejus qui peccandi habitum et consuetudinem induxit. Denique docet hic Christus peccata occulta et leviora occulta penitentia deleri, ideoque puellam in domo quasi occulte eorum psuasi suscitavit; publica vero crimina publico remedio, ideoque adolescentem et Lazarum publice coram turbis revocavit ad vitam.

27. ET TRANSEUNTE INDE (a Jairi domo exeunte) JESU, SEQUITUR EUM DUCO CECI, CLAMANTES ET DICENTES: MISERERE nostri, FILII DAVID. — Cæci hi fidem et spem visus recuperandi a Christo conceperunt ex miraculis, quæ jam plurima ab eo patrata audierant; unde magna voce clamantur: «Miserere nostri,» ut miseriam cæcitalis nostræ, quæ summa est, abigat, nobisque lumen oculorum, oculi et solis restituat. Credimus enim ut esse filium David, id est Messiam, cui hæc cæcitalis et morborum cæterorum curatio a Prophetis promissa est, præsertim ab Isaia, cap. XXXV, vers. 5, et cap. LII, 1. Davidi enim promissus erat Messias, quasi filius ex posteris ejus nasciturus, unde eum omnes ex semine ejus expectabant, translato jam sceptro a Juda ad Herodem alienigenam tempore Christi, juxta oraculum Jacob, Genes. XLIX, 10, ideoque Messias a Judæis passim vocabatur filius David. Ergo cæci hi oculis, oculati fuerunt mente, sicut Deus supplet non raro defectum visus per visum et acumen mentis: unde exclamant quædam hæc: «O igitur tenebræ omni luce clariores! o acutissimi cæcitalis aspectus! o Quocirca Didymus, præceptor S. Hieronymi, fuit cæcus, sed in explicatione S. Scripturæ oculatissimus. Unde S. Hieronymus eum vocat suum videntem, et S. Antonius visitans et consolans Didymum ob cæcitalatem mestum: «Nihil te, inquit, offendat, o Didyme, quod carnalibus oculis fueris orbatus. Desunt enim oculi illi quos mures et muscæ et lacertæ habent; sed lætare, quia habes oculos quos Angeli habent, et quibus Deus videtur, per quos tibi magnum scientiæ lumen accenditur.» Ita Rufinus, lib. XI. Hist. Eccl., cap. VII, ubi Didymum, velut lampadem quamdam divina luce fulgentem, Alexandrinæ scholæ præfectum, sequi ejus auditorem fuisse testatur.

28. CUM AUTEM VENISSET DOMUM, ACCESSERUNT AD EUM CECI, ET DICIT EIS JESUS: CREDITIS, QUIA HOC

POSSUM FACERE VOBIS? DICUNT EI: UTIQUE, DOMINE. — «Domum,» scilicet suam, quam Christus Capernaam condixerat et inhabitabat, ut dixi cap. IV, 13. Christus in itinere clamantibus lumineque poscentibus cæcis non respondit, sed distulit, donec domum veniret. Idque primo, ut eos probaret, eorumque fidem ac desiderium sanitate accenderet; secundo, ut perseverantiam orationi necessariam esse doceret: «Creditis, quia hoc (quod petitis, scilicet ut vos illuminem) possum facere?» non dicit: «Quia hoc facturus sum,» sed «possum facere?» Quia fides proprie est de omnipotentia Dei; unde in symbolo habemus: «Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cæli et terre;» hæc vero fides excitabat spem, ut cæci sperarent Christum, id quod facere poterat, reipsa facturum. Exigit Christus: «Ut sicut fides illuminat mentem, ita oculis restituit lucem,» ait Glossa Interlinearis. Apoge ergo fides Novantium, qua credunt sibi in particulari ob Christi merita remissa esse peccata, sequi esse justos et filios Dei. Credunt, inquam, in sua falsa opinione, quæ se fide divina firmissimo id credere autumant, cum id duntaxat imaginentur et somniant. Credi enim nequit id quod non est revelatum a Deo. Atqui tibi, o Lutheri, non est revelatum te esse justum, ergo id credere nequis.

29. TUNC TERTIO OCULOS EORUM, DICENS: SECUNDUM FIDEM VESTRAM FIAT VOBIS. — Tactu manuum suæ sanat Christus, ut salvifici manus suarum vim ostendat, aliasque ob causas superius dictas: «Secundum fidem vestram fiat vobis,» g. d. Creditis me vos posse illuminare, ac speratis me vos reipsa illuminaturum: illuminamini ergo, uti creditis et speratis. Vide Canonem 41. «Confessio oris tactum meretur pietatis,» ait Glossa Interlinearis.

30. ET APERTI SUNT OCULI EORUM. — id est videre ceperunt. Est catachresis: nam cæci jam ante apertos habebant oculos, sed visu destitutos, ac proinde erant quasi clausi fuissent. Christus autem facultatem videndi eis restituit; unde dicitur eos aperuisse. Sic aperire aures est, apertis auribus, audiendi facultatem reddere, Marc. VII, 35.

ET COMMINATUS EST ILLIS JESUS, DICENS: VEDETE, NE QUIS SCIAT. — Græce est *ὀφθαλμοκτονοῦμαι*, id est cum fremitu et increpatione gravior interminatus est, ut ostenderet quam aversaretur miraculorum ostentationem et vanam gloriam, eandemque nos aversari doceret.

31. ILLI AUTEM EXBUNTES, DIFFAMAVERUNT EUM IN TOTA TERRA ILLA. — «Diffamaverunt,» id est famam et gloriam ejus sparserunt. Græce enim est *διαφύσσαν αὐτοῦ*, id est divulgaverunt eum, famam ejus ubique celebrarunt, ut veritatis Vatablianus. Non peccarunt cæci contra Christi comminationem, dicit Igando hoc ejus miraculum, ut vult Calvinus, quia persuadebant sibi prudentem Christum id non præcepisse absolute, sed tantum mo-

destiæ et honestatis causa severius dixisse, ob causam jam dictam: nec mirum, nam et Patres ita Christum dixisse sibi persuadent. Audi S. Chrysostomum: «At alteri, inquit, dicit: Annuntia gloriam Dei. Nempe docet prohibendos, qui nos volunt laudare propter nos, non autem si propter Domini gloriam.» Et Gregorius, lib. XIX Moral., cap. XVIII: «Exemplum dat servis, ut virtutes suas oculiari desiderant, tamen ut aliis prosint exemplo, prodantur inviti: propter memoriam gratiæ non possunt tacere.» Et S. Hieronymus: «Dominus, ait, propter humilitatem fugiens jactantiam gloriam hoc præcepit, et illi propter memoriam gratiæ non possunt tacere beneficium.» Et Theophylactus: «Vides, ait, quomodo fastum fugerit: Illi vero non ut inobediens, sed ut grati divulgaverunt.»

32. EGRESSIS AUTEM ILLIS, OBUTLERUNT EI HOMINEM MUTUM, DEMONIUM HABENTEM. — Græce *ἄφωνο* magis surdum, quam mutum denotat, sed in Scriptura indifferenter utrumque significat, ait S. Hieronymus, et qui surdi sunt a natiuitate, solent esse muti: qui enim nil audiunt, non possunt dicere verba, et verba que loquuntur; nil enim discimus, nisi quod audimus. Auditus enim est sensus disciplinæ, ait Aristoteles; quare, qui nil audit, nil habet quod articulate loqui et significare possit. Unde ab hoc Christus fidem non exegit, uti exegit ab aliis. Ita S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Porro *mutum* non ad *dæmonium*, ut vult Cajetanus, sed ad hominem referendum est, ut patet ex Græco *ἀφώνος*, id est *dæmoniaco*. Unde Syrus clare veritatem obtulerunt ei mutum, in quo erat dæmonium.

Alius est hic dæmoniaco ab eo de quo Lucas, cap. XI, 44, nam de illo agit Mattheus, cap. XII, 22. Ita Jansenius, licet Maldonatus utrobique unum eundemque esse velit. Hic implet Christus illud, Isaia, XXXV, 5, de se oraculum: «Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum patebunt, et aperta erit lingua mutorum.»

33. ET EJECTO (Christi jussu) DEMONE, LOCUTUS EST MUTUS. — Hinc videtur quod dæmon fecerit eum surdum et mutum, cum a natura non esset talis, impediendo scilicet usum linguae et aurium: unde eo expulso, statim audivit et locutus est mutus; ita S. Chrysostomus. Mira Christi benignitas et misericordia, qua hominem non petentem, nec cogitantem, imo nec loqui aut cogitare potentem (erat enim possessus a demone), ad preces duntaxat offerentium eum sanitate restituit; nimirum, ubi major est calamitas, ibi vicinior est Christi miseratione et opitulatio, juxta illud: «Abyssus miserationis nostræ abyssum divinæ misericordiae invocat,» Psal. XLI, 8.

Tropologicè: cæcitas est error in fide vel moribus: omnis enim cupiditas inducit errorem iudicii practici, ut homo iudicet, v. g. gulam, luxuriam, usuram sibi eligendum præ Deo Deique lege. Unde dicitur Proverb. XIV: «Errant qui ope-

rantur malum.» Hinc curat Christus, cum per lacem sapientiæ et prudentiæ quam menti infundit, ostendit æterna preferenda esse caducis, divina humanis, cælestia terrenis. Mutum mystice curat, cum linguam cæci peccatoris, quæ prius a demone tenebatur ligata, laxat, ut peccata confiteatur, utque Deum invocet, laudet, celebrat; ideoque prius Christus cæcos illuminavit, deinde mutum loquelam restituit, quia oportet ut prius apertiis mentis oculis per fidem Christum cognoscamus, deinde in laudes ejus lingua nostra laxanda est.

ET MIRATE SUNT TURBÆ: IN PRINCIPIO (per Vers. 28. APPARUIT SIC IN ISRAEL. — In populo Israelitico, puta Judæis in Judea, g. d. Nec Moses, nec Elias, nec Isaias, nec quis alius profetarum tot tantaque miracula fecit, quod fecit Jesus. Ergo ille iis maior, ideoque Messias sive Christus sit oportet. «Præponant, ait S. Chrysostomus, cæteris Christum, quia velociter curabat, et infinitas ægritudines et insanabiles.»

34. PHARISÆI AUTEM DICEBANT: IN PRINCIPIO (per Vers. 28. APPARUIT SIC IN ISRAEL. — In populo Israelitico, puta Judæis in Judea, g. d. Nec Moses, nec Elias, nec Isaias, nec quis alius profetarum tot tantaque miracula fecit, quod fecit Jesus. Ergo ille iis maior, ideoque Messias sive Christus sit oportet. «Præponant, ait S. Chrysostomus, cæteris Christum, quia velociter curabat, et infinitas ægritudines et insanabiles.»

34. PHARISÆI AUTEM DICEBANT: IN PRINCIPIO (per Vers. 28. APPARUIT SIC IN ISRAEL. — In populo Israelitico, puta Judæis in Judea, g. d. Nec Moses, nec Elias, nec Isaias, nec quis alius profetarum tot tantaque miracula fecit, quod fecit Jesus. Ergo ille iis maior, ideoque Messias sive Christus sit oportet. «Præponant, ait S. Chrysostomus, cæteris Christum, quia velociter curabat, et infinitas ægritudines et insanabiles.»

35. ET CIRCVBAT JESUS OMNES CIVITATES ET CASTELLA, DOCENS IN SYNAGOGIS EORUM, ET PREDICANS EVANGELIUM REGNI, ET CURANS OMNEM LANGVOREM ET OMNEM INFIRMITATEM. — «Et quos sanabat cor-

pope, sanabat et mente, » ait Remigius. Christus domum fixerat Capharnaï: inde egrediebatur, et pedibus circumbat predicando et sanando omnes circumcirca urbes et pagos Galilee mira scdultate, charitate, zelo, labore, humilitate, patientia et fortitudine. Addit hoc Matthæus, ut paucis perstringat Christi labores et opera, ne sigillatim ea cogatur enumerare, quod fuisset prolixum et quasi impossibile.

Castellum, quid?

ET CASTELLA. — Castrum est locus muris cinctus major castello, et minor oppido; inde diminutive dicitur castellum, quasi parvum castrum, parvum oppidum. Castella ergo sunt arees, vel minor oppida muris cincta; inde tamen dilatata significatione denotant vicos et pagos qui muris carent; hoc enim significat Græcum *ἀκράς*, et sic hic et alibi accipitur. q. d. Christus non tantum civis et honestos in uribus, sed et pauperes et rusticanos homines in pagis degentibus visitavit, docuit et curavit. Hoc Christi exemplum imitentur sacerdotales et religiosi. Hæc enim est vita Apostolica circuire civitates et castella, ac ubique omnibus sine discrimine opem ferre et predicare regnum Dei, sive viam salutis, qua tendant ad regnum celeste. Noli ergo, o concionator, ambire cathedras magnificas magnarum urbium; Christus enim tam in pagis et villis, quam in uribus docuit, adeoque paucorum pauperum et rusticorum fuit catechista et prædicator, æque ac redemptor. Reliqua exposui cap. iv, 23.

36. VIDENS AUTEM TURBAS, MISERTUS EST EIS, QUI ERANT VEXATI ET JACENTES, SICUT OVES NON HABENTES PASTOREM. — Pro miseratus est Græce *ἐπιλεησίνθη*, id est ex intims visceribus commiseratus est, quod Hebræi dicunt *רחם* *racham*; *רחם* *rachem* enim significat *ἐπιλεησίνθη*, id est viscera. « Vexati, » Græce *ἐκλυθησίνθη*, id est variis molestiis malisque afflicti. Syrus *fatigati*; Remigius: « Altriti infirmitatibus et languoribus; » Rabanus: « Vexati per varios errores demonum. » Alii legunt *ἐκλυθησίνθη*, id est dissoluti et dissipati. « Jacentes » sparsim. Græce *ἐκλυθησίνθη*, id est disjecti, abjecti, sparsi, projecti: *ἐκλυθησίνθη* enim est projectio; Syrus *dispersi*; Arabicus *errantes*. Interlinearis *jucentes* interpretatur, vana securitate torpentes. « Sicut oves non habentes pastorem. » Nullum animal est magis simplex, incurium, stolidum, improvidum, prædæ luporum et ferarum expositum, ideoque magis egens pastore, quam sit ovis. Notat Scribas et Sacerdotes non studuisse saluti populi, ut eum viam salutis docerent, ideoque non fuisse pastores, sed lanones ovium, qui læ et lanam, id est sua duntaxat ex populo luera captarent, cum tamen populus simplex quasi ovis maxime egeret doctore et ductore. Scribæ ergo populo non tam erant pastores, quam lupi, ait S. Chrysostomus, quia prava et perversa docendo tam verbo quam exemplo perdebant simplicitum animas, præsertim dum Christum vocantes magum, illas in Christum pronas ab ipso avertabant.

37. TUNC DIXIT DISCIPULIS SUIS: MISSIS QUIDEM MULTA, OPERARIUM AUTEM PAUCI. — Messum vocat multitudinem populi, paratam ad recipiendum Evangelium et doctrinam salutis, cuius semina jecerunt Prophetae. Unde Christus, Joan. iv, 35: « Videte, ait, regiones, quia albæ jam sunt ad messem, » id est mature ad capessenda dogmata salutis, ut inferantur in horreum Ecclesie. Hinc S. Augustinus, serm. 42 *De Sanctis*, cap. 1: « Apostoli, ait, in Judæis quidem messuerunt, in Gentibus autem seminaverunt, quia prima fidei dogmata quasi semina iis tradide. ant. » « Operarii autem pauci, » quia solus Christus et Joannes Baptista laborabant in docendo populum; Scribæ vero otiosi suis lucris et deliciis vacabant.

38. ROGATE ERGO DOMINUM MISSIS, UT MITTAT OPERARIOS IN MESSEM SUAM. — Scilicet, ut mittat vos, o Apostoli, vestrosque adjuutores et successores, nempe viros Apostolicos, et sicque sapientiam, spiritum et zelum ad efficaciter prædicandum et laborandum assidue, in tanta animarum messe, suggerat et inspiret, ne tam copiosa messis pereat. « Dominum messis: » ita se facile Christus nominat, ipse enim est Dominus Ecclesie, non tantum qua Deus (sic enim Dominus quoque est Deus Pater, et Spiritus Sanctus), sed etiam qua homo, sic enim eam suo sanguine redemit et emit: quare ipsius est mittere Apostolos quasi operarios, qui hanc messem cum labore et sudore metant, et in horreum Ecclesie colligant, uti de facto, cap. x et seq. Apostolos dimittit. Ipse ergo invocandum est, ut etiamnum operarios strenuos et infatigabiles in messem hanc, que multis in locis albescit et matura est, emittat. Unde S. Chrysostomus: Ostendit, ait, primo magnum donum esse decenter prædicare, dum dicit hoc esse orandum; secundo, latenter se Dominum ostendit; misit enim Apostolos metere que per Prophetas seminaverat. Addit Remigius: Auctus est numerus operariorum, designatis aliis septuaginta duobus discipulis, et quando Spiritus Sanctus descendit in Pentecoste in fideles centum et viginti, Act. ii. Denique Christus hac voce facile stimulat Apostolos, ut offendant sese Christo ad operandum in hac messe, dicantque cum Isaia, vi, 8: « Ecce ego, mitte me. »

Ilic finitur pueritia Christi, et acta ejusdem a baptismo suo et primo Paschate, usque ad secundum Pascha, scilicet acta unius anni et aliquot mensium. Fuit hic annus 31 ætatis Christi: vide Chronotaxin quam commentario hujus præposui. Quocirca Jansenius hic finit primam partem Concordiæ suæ. Verum tam- u est Matthæum hic, cap. v, vi, vii et initio cap. viii, inseruisse sermonem Christi in monte, qui habitus est posterior, scilicet, post secundum Pascha anno Christi 32, ac miracula nonnulla, quibus Christus eum confirmavit, ut sanationem servi Centurionis et curationem leprosi; quia per anticipationem

vultu Matthæus statim initio dare summam totius ac vocatio Apostolorum, coram quibus habitus doctrinae Christi et legis Evangelicæ, uti dixi cap. v, vers. 1: quare hic sermo Christi in monte æque capitis x proxime sequentis.

CAPUT DECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Hoc caput recto ordine historia jungendum esset proxime electioni Apostolorum et sermoni Christi in monte, uti iam dixi: quare nectendum esset cap. viii, post vers. 13, et ponendum post curationem famuli Centurionis. Ita Glossa: « Relata, inquit, a curatione socrus Petri lucusque facta sunt ante sermonem in monte habitum, quod patet ex electione Matthæi; fuit enim electus in monte. Hic ergo redit ad ordinem rei post curatum Centurionis servum. » Igitur Christus hoc capite misit duodecim Apostolos (quorum nomina hic recensentur) quasi operarios in messem ad prædicandum, eisque primo dat potestatem ejiciendi demones et curandi infirmos; secundo, vers. 5, dat eis duodecim præcepta, inter qua præcipua sunt hæc: primum, ut Judæis, non Gentibus evangelizent; secundum, ut gratis et in paupertate prædicent; tertium, ut pacem hospitibus suis prædicent; quartum, ut sint prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Tertio, vers. 17, prædicat eos passuros multas infidelium persecutiones. Quarto, vers. 27, contra eas illos animat, multisque corroborat ad intrepidam fidei professionem et propagationem. Quinto, vers. 40, recipientibus Apostolos amplam promittit mercedem, perinde ac si ipsimet Christum recepissent.

1. Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. 2. Duodecim Apostolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus; 3. Jacobus Zebedæi, et Joannes frater ejus; Philippus, et Bartholomæus; Thomas, et Matthæus publicanus; Jacobus Alphaei, et Thaddæus; 4. Simon Chananæus, et Judas Iscariotes, qui et tradidit eum. 5. Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis, dicens: In viam Gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis; 6. sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel. 7. Euntes autem prædicare, dicentes: Quia appropinquavit regnum celorum. 8. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones ejicite: gratis accepistis, gratis date. 9. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; 10. non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo. 11. In quacumque autem civitate aut castellum intraveritis interrogate quis in ea dignus sit: et ibi manete donec exeatis. 12. Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. 13. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos. 14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. 15. Amen dico vobis: Tolerabilius erit terra Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati. 16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbæ. 17. Cavete autem ab hominibus; tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vestros flagellabunt; 18. et ad præsidis, et ad reges ducemini propter me, in testimonium: his et Gentibus. 19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. 20. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. 21. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient; 22. et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui

Finitur hic pueritia Christi.